

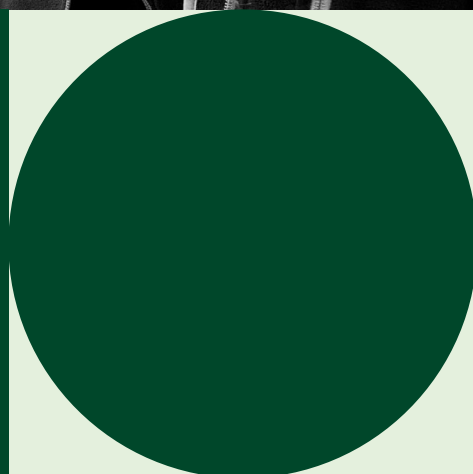
Oslo

Velferdsetaten

Kunnskapsgrunnlag

Oslostandard for oppsøkende
arbeid med utsatt ungdom

Kunnskapsgrunnlag – Oslostandard for oppsøkende arbeid med utsatt ungdom

Utgiver: Oslo kommune, Velferdsetaten

Årstall: 2020

ISBN: 978-82-93361-56-5

Bidragstyttere:

Skrevet av: Ola Melbye Pettersen

Prosjektleder: Pål Grav

Datainnsamling 2019: Kompetansesenter rus – Oslo

Gjennomlesing og korrektur: Skule Wigenstad (Kompetansesenter rus – Oslo), Kikkut

Innhold

1	Innledning.....	5
	1.1 Oppsøkende sosialt arbeid hos utekontakter	5
	1.2 Likeverdige og ungdomsvennlige tjenester.....	5
	1.3 Begrepsavklaringer	6
2	Oppsøkende sosialt arbeid blant ungdom i Oslo– et historisk bakteppe.....	8
	2.1 Oppstarten.....	8
	2.2 Uteseksjonsarbeid i sentrum og feltarbeid i nærmiljøene	8
	2.3 Bevilgninger, kutt og omorganiseringer.....	9
	2.4 Samordning og fagutvikling	10
	2.5 Et fagfelt uten felles forankring?.....	11
3	Mandat, målgrupper og arbeidsmetodikk i oppsøkende ungdomsarbeid.....	12
	3.1 Mandat og målgruppe	12
	3.2 Feltarbeid – den oppsøkende metoden.....	13
	3.3 Oppfølgingsarbeid hos utekontakter	14
	3.4 Sentrumsarbeid og nærmiljøarbeid.....	16
	3.5 Dokumentasjon og kunnskapsformidling.....	17
	3.6 Samarbeid.....	17
	3.7 Kontrollfunksjoner og frivillighetsprinsipp – en rollekonflikt?	18
	3.8 Endrede fritidsvaner og bruk av offentlige rom.....	19
4	Rammebetingelser og organisering av oppsøkende tjenester	21
	4.1 Forutsetninger for utekontaktarbeid.....	21
	4.2 Ulike modeller for oppsøkende ungdomstjenester.....	22
5	Lovmessig, politisk og faglig forankring.....	24
	5.1 Lovverk	24
	5.2 Nasjonale styrings- og grunnlagsdokumenter	28
	5.3 Lokale styrings- og grunnlagsdokumenter	29
6	Oppdatert kunnskap om oppsøkende ungdomstjenester (2019).....	30
	6.1 Omfang og organisering av tjenestene i 2019.....	30
	6.2 Hva ønsker ungdom i målgruppene fra utekontaktene?.....	46
	6.3 Hva vektlegger ansatte i oppsøkende ungdomstjenester og deres samarbeidspartnere?	48
7	Kunnskap om Oslos ungdomsdemografi, ulike risikofaktorer og bydelsvariasjoner i levekår og helse ...	50
	7.1 Rusmiddelbruk	50
	7.2 Psykisk helse	50
	7.3 Ungdomskriminalitet	51
	7.4 Aktuelle kunnskapskilder.....	51
8	Litteratur	53
9	Vedlegg	57
	Vedlegg 1: Spørreskjema omfangsundersøkelse 2019.....	57
	Vedlegg 2: Intervjuguide ungdomsintervjuer.....	70

1 Innledning

Dette kunnskapsgrunnlaget er skrevet som underlagsmateriale for Oslostandarden for oppsøkende arbeid med utsatt ungdom. Kunnskapsgrunnlaget skal gi et oppdatert kunnskaps- og kvalitetssikringsgrunnlag for tiltakene i Oslostandarden.

Kunnskapsgrunnlaget baserer seg på flere kildetyper: Fagkunnskapen fra bidragsytere som jobber i utekontaktene og Uteseksjonen, litteratur om oppsøkende ungdomsarbeid i Oslo og Norge, gjeldende lovverk og styringsdokumenter med relevans for det oppsøkende ungdomsarbeidet og innsamlede data fra 2019 som dokumenterer både omfang og organisering av utekontakter og andre oppsøkende ungdomstjenester i Oslo. Det er også samlet inn innspill fra ungdom i målgruppen og fra ansatte i utekontaktene og samarbeidspartnere.

I kapittel 2 gis det en historisk presentasjon gjennomgang av etableringen av utekontakter og det oppsøkende fagfeltet i Norge og i Oslo. I kapittel 3 følger en gjennomgang av mandat, målgruppe og arbeidsmetodikk for utekontaktene. I kapittel 4 drøftes rammebetingelser, modeller for organisering av utekontaktarbeid. I kapittel 5 presenteres funn fra omfangsundersøkelsen, ungdomsintervjuer og innspillsmøte fra fagpersoner. I kapittel 6 redegjøres det for lovverk og aktuelle politiske og faglige grunnlagsdokumenter. I kapittel 7 gis referanser til aktuell kunnskap om sosiale og demografiske forhold og bydelsforskjeller for ungdom i Oslo.

1.1 Oppsøkende sosialt arbeid hos utekontakter

I fagboken «Ute|inne» (Erdal 2006) blir oppsøkende sosialt arbeid med ungdom grundig presentert og drøftet. Utgangspunktet for arbeidet omtales her som en erkjennelse av at det ikke er mulig å nå målgruppene ute i samfunnet kun gjennom tradisjonelle hjelpetiltak plassert inne på et kontor. Oppsøkende arbeid har ofte blitt omtalt som en metode innen sosial- og helsefaglig arbeid, andre har tatt til orde for at oppsøkende ungdomsarbeid gjennom årene har utviklet seg til et eget fagfelt eller fagområde (Andersson 2010). Til forskjell fra andre yrkesgrupper som kan benytte oppsøkende metodikk som del av arbeidet, er det for feltarbeiderne selve det oppsøkende arbeidet som kjennetegner yrkesutøvelsen. Det oppsøkende arbeidet foregår systematisk og langsiktig, med mål om å utvikle kunnskap om og etablere tillit i ungdommenes egne miljøer (Klyve og Pedersen i Erdal 2006).

Historisk har oppsøkende ungdomstjenester oftest blitt kalt «utekontakter», og arbeidet de utfører blitt kalt «utekontaktarbeid». I Oslo brukes i dag en rekke ulike betegnelser om utekontakter og utekontaktens arbeid. I tillegg til utekontakter og egne oppsøkende ungdomstjenester har oppsøkende eller ambulant metodikk blitt tatt i bruk også av andre tjenester, sånn som FACT-team i helsetjenestene, ansatte i barneverntjenesten eller ruskonsulent for ungdom. I arbeidet med Oslostandarden har det blitt framhevet at de ulike tjenestene som driver utekontaktarbeid bør ha en organisering og faglig praksis som sikrer forutsigbarhet og gjenkjennelighet for ungdom i målgruppene. Det har blant annet blitt foreslått å ta i bruk *utekontakten* som et felles navn på tjenestene.

1.2 Likeverdige og ungdomsvennlige tjenester

Et uttalt mål med en Oslostandard for oppsøkende arbeid med utsatt ungdom er å bidra til å sikre likeverdige tjenester. Likeverdige tjenester blir her ikke forstått som å behandle alle likt, men å gi like

muligheter ved å ta hensyn til at folk er ulike og tilpasse tilbudet etter behovene (Byrådets rundskriv 26/2013).

Utekontaktarbeid representerer en særegen metodikk og innfallsvinkel til arbeid med utsatt ungdom. Å sikre at det er fungerende utekontakter i alle deler av byen vil kunne bidra til likeverdige tjenester for de som trenger det mest, uavhengig av bosted.

Oslo er Norges største by, og det er også store sosiale og demografiske variasjoner i befolkningen. Disse variasjonene følger til dels et tradisjonelt «øst-vest» skille, men det kan også være store forskjeller innad i hver bydel. Den enkelte bydel må derfor ta utgangspunkt i lokalt forankret kunnskap om egen ungdomsbefolkning og sosiale forhold når gode tjenester skal utformes. Samtidig er det viktig å planlegge for framtidens behov, hvor kunnskap om både befolkningsvekst, ungdomstrender og ulike risikofaktorer tas med i betraktning.

Å jobbe ungdomsvennlig innebærer et sterkt fokus på brukermedvirkning der ungdom gis innflytelse over eget liv og tjenesteutforming, samtidig som en sikrer at individuelle rettigheter og behov blir ivarettatt gjennom godt faglig samarbeid på tvers av tjenester. De oppsøkende ungdomstjenestene har i kraft av sin tilstedeværelse der ungdom oppholder seg, sin fleksible rolle og frivillige tilnærming gode forutsetninger for å bidra til ungdomsvennlige velferdstjenester. Mange utekontakter jobber i dag aktivt med ungdomsvennlige tiltak som å ta i bruk erfaringskompetanse ved ansettelse, organisere prosjekter med ung-til-ung formidling eller involvere ungdom i form av brukerråd og brukerundersøkelser. Utekontaktene kan også bidra til ungdomsvennlighet gjennom å etablere kontakt, økt forståelse og samarbeid mellom ungdom og de øvrige velferdstilbudene i byen.

1.3 Begrepsavklaringer

I dette kunnskapsgrunnlaget brukes en del begreper som ikke er nødvendigvis selvforklarende. Under følger en liste over noen av de mest brukte begrepene.

- **Anti-diskriminerende (ikke-diskriminerende) praksis:** Praksis som bidrar til bevisstgjøring om, og motvirkning av, diskriminerende praksiser og strukturer. Innebærer anerkjennelse av at diskriminerende maktstrukturer og tankesett eksisterer i samfunnet, og kan gi seg utslag som bevisst eller ubevisst forskjellsbehandling basert på klasse, etnisk bakgrunn, kjønn, alder, religion, seksuell orientering eller funksjonsnedsettelse (Pedersen og Vollebæk 2006).
- **Feltarbeid:** Det metodiske, systematiske arbeidet hvor ansatte oppsøker ungdom på relevante arenaer. Målet er å knytte kontakter, bygge relasjoner og få oversikt over utviklingstrekk i utsatte miljøer og å gi bedre hjelp og støtte til utsatt ungdom.
- **Feltarbeider:** Betegnelse på fagpersoner som utøver systematisk feltarbeid.
- **Forebygging:** 1) Innsatser og tiltak der formålet er å hindre eller begrense skade, sykdom eller problemer (det sykdomsforebyggende perspektivet). 2) Innsatser, tiltak og prosesser som gjør folk i stand til å bedre og bevare sin helse (det helsefremmende perspektivet). Deles ofte inn i universell, selektiv og indikativ forebygging (Kompetansesenter Rus Nord-Norge 2019).
- **HKH:** Hurtig kartlegging og handling (HKH) er en analytisk og handlingsrettet metodikk for å styrke praksis og utvikle nye tiltak for å løse sosiale eller helsemessige utfordringer. Det tas i bruk både kvalitative metoder som for eksempel observasjon, fokusgrupper og intervjuer, og mer kvantitative metoder som spørreundersøkelser. Sluttrapporten skal foreslå konkrete tiltak for forbedring av tjenester.

- **Likeverdige tjenester:** Er tjenester som (...) tar hensyn til at mennesker er forskjellige, respekterer mangfoldet i befolkningen, gir alle tilgang til tjenester av like god kvalitet og tilrettelegger tilbud etter brukerne de er til for (Byrådens rundskriv 26/2013). Oslo er én by og alle innbyggere skal ha tilgang til likeverdige tjenester uavhengig av hvor de bor.
- **Oppfølgingsarbeid av utekontaktene:** Omfatter individuelt tilpasset hjelp og støtte, sosial- og helsefaglig rådgivning, formidling av kontakt med andre instanser eller strukturert samarbeid rundt personlige endringsmål. Oppfølgingsarbeidet starter som oftest etter uforpliktende kontakter og relasjoner som etableres gjennom feltarbeidet, der utsatt ungdom oppholder seg. Oppfølgingen er basert på informert samtykke, og viktige opplysninger journalføres.
- **Oppdragsbasert oppfølgingsarbeid:** Oppfølging av utsatt ungdom som skjer på initiativ fra andre tjenester enn utekontakten, slik som skole, NAV eller barneverntjeneste. Eksempler på oppdragsbasert oppfølgingsarbeid kan være involvering i ruskontrakter for ungdom, oppdrag fra oppfølgingstjenesten (OT) for personer utenfor videregående opplæring, tiltaksarbeid rundt ungdom med vedtak etter barnevernloven.
- **Oppsøkende ungdomstjenester:** Fellesbetegnelse på tjenester som organiserer oppsøkende arbeid/feltarbeid som en del av tjenestetilbudet. Omfatter både tradisjonelle utekontakter og andre tjenester som tar i bruk oppsøkende eller ambulant metodikk i sitt arbeid med ungdom.
- **SalTo:** Samordningsmodell for rus- og kriminalitetsforebygging blant ungdom i alder 12-22 år, etter initiativ fra Oslo kommune og Oslo politidistrikt. Involverer politisk og administrativ ledelse, egne koordinatorene i alle bydeler og flere etater samt en rekke lokale tiltak og satsningsområder.
- **Tidlig innsats/ tidlig intervensjon:** Inngripen i en problemutviklingsprosess – i spennet mellom universell forebygging og behandlingstiltak. Fokus på å redusere risikofaktorer og styrke beskyttende faktorer (Kompetansesenter Rus Nord-Norge 2019).
- **Ungdomsvennlige tjenester:** Er tjenester som er (...) tilpasset ungdomsgruppens kulturelle uttrykk, livs- og modningsfase, individuelle helhetlige behov og menneskerettigheter slik de er uttrykt i Barnekonvensjonen og annet lovverk (Fylkesmannen i Oslo og Viken og Oslo kommune 2019).
- **Utekontakt / utekontaktarbeid:** Den tradisjonelle norske betegnelsen på egne oppsøkende ungdomstjenester i bydeler og kommuner, som også blir brukt i dette dokumentet. Utekontaktens arbeid kjennetegnes av et forebyggende fokus på utsatt ungdom og systematisk og metodisk feltarbeid der målgruppa oppholder seg. Tilnærmingen bygger på relasjons- og tillitsskapende arbeid, individuell rådgivning og etablering av kontakt mellom ungdom og lokale velferdstjenester og fritidstilbud. Eksempler på andre navn som har vært brukt på utekontakttjenester er gateteam, ungdomsteam eller oppsøkende team.
- **Uteseksjonen:** Velferdsetatens oppsøkende tjeneste i Oslo sentrum. Uteseksjonen har større fokus på akutte sosiale- og helsemessige problemer (rus, hjemløshet, kriminalitet eller unndragelse av omsorg). Tjenesten jobber med alle aldersgrupper, men har et særlig fokus på unge under 25 år.
- **Utsatt ungdom – utekontaktens målgruppe:** Sårbare eller utsatte unge under 25 år som i liten eller utilstrekkelig grad nås av andre. Unge som unndrar seg omsorg, oppholder seg i utsatte miljøer, opplever risiko knyttet til oppvekstvilkår eller som befinner seg i en vanskelig livssituasjon. Målgruppen står ofte uten tilfredsstillende tilbud om skole, arbeid eller andre aktiviteter – eller de klarer ikke å nyttiggjøre seg av eksisterende tilbud. Utekontaktene bistår også ungdom som ikke opplever å motta tilstrekkelig hjelp og støtte, eller som ønsker bistand i kontakten med øvrig hjelpeapparat.

2 Oppsøkende sosialt arbeid blant ungdom i Oslo– et historisk bakteppe

Oslo kommune har drevet oppsøkende sosialt arbeid blant ungdom i 50 år. Arbeidet har vært offentlig finansiert og sammenhengende i alle disse årene, noe som er unikt i norsk og europeisk sammenheng. Velferdsetaten har utgitt jubileumsboken «50 år med oppsøkende sosialt arbeid blant ungdom i Oslo» (Pettersen 2019). Dette kapitlet baserer seg på den historiske gjennomgangen i jubileumsboka samt andre kilder om utekontaktenes arbeid.

2.1 Oppstarten

De første forsøkene på offentlig finansiert oppsøkende ungdomsarbeid i Oslo skjedde allerede på 1950-tallet, da som et tiltak rettet mot «rotløs» ungdom som samlet seg i Oslo sentrum, ofte uten jobb eller andre fritidstilbud. Målet var først og fremst å rekruttere til de nye fritidsklubbene. Fra midten av 1960-tallet begynte en gruppe ungdommer, mange med middelklassebakgrunn og inspirert av «hippiebevegelsen», å samles på «Nisseberget» i Slottsparken hvor de eksperimenterte med marihuana og andre rusmidler. Stadig flere sluttet seg til miljøet i Slottsparken, samtidig som det vokste fram ungdomsmiljøer som brukte ulike rusmidler på offentlige plasser også andre steder i byen. «Ungdomsnarkomanien» ble brukt som et moralsk ladet begrep i offentligheten, og det ble ropt etter raske tiltak og opprydning fra politi og andre myndigheter. Mange av ungdommene som trakk mot disse miljøene hadde sosiale og personlige utfordringer og sammensatte hjelpebehov. Den etablerte fritidsklubbmodellen viste seg lite egnet for å tilby god nok hjelp og støtte, og både fra faglig og politisk hold ble det konkludert med at det trengtes en helt ny tilnærming til de nye utfordringene blant byens ungdom.

1968 vedtok bystyret prøvedrift av oppsøkende virksomhet, og 22. april 1969 gikk startskuddet for Ungdomskontorets Uteseksjon, lokalisert i de gamle klubblokalene i Rådhusgata 7. Ved oppstart bestod Uteseksjonen av et natthjem med 10 akuttovernattingsplasser, en oppsøkende gruppe med fire ansatte og i en periode et ungdomspsykiatrisk feltteam. Mange av stillingene var deltidstillinger. Samme år som Uteseksjonen ble etablert startet det opp forsøk med oppsøkende feltarbeid i bydelene utenfor sentrum, i form av fire deltidstillinger. Feltarbeiderne i bydel var den første tiden underlagt fritidsklubbene, men ble fra 1971 organisert under Ungdomskontoret sammen med Uteseksjonen. Dermed ble hele det oppsøkende arbeidet samlet og finansiert over samme budsjett. Ungdomskontoret var et byomfattende sekretariat for den politiske nedsatte Ungdomsnemnda. Ungdomsnemnda, som igjen var underlagt Sosialrådmannen, hadde ansvar for å holde oppsyn med og videreutvikle en helhetlig ungdomspolitik for Oslo.

2.2 Uteseksjonsarbeid i sentrum og feltarbeid i nærmiljøene

Selv om begge virksomheter skulle jobbe oppsøkende med ungdom i Oslo ble det allerede fra starten av trukket opp noen skillelinjer mellom arbeidet til oppsøkerne ved Uteseksjonen og feltarbeiderne i bydelene. Ungdomskontoret mente at Uteseksjonens hovedoppgave var individuelt oppfølgingsarbeid rettet mot de mest belastede ungdomsmiljøene, med mål om formidling tilbake til sine lokalmiljøer i byen eller hjemkommuner andre steder i Norge. Feltarbeiderne i bydelene skulle skape mer varige

relasjoner til grupper av lokale ungdom og bygge opp under fritidstilbud som bidro til gode oppvekstvilkår. Med dette ville en styrke den lokale tilhørigheten for ungdommene og forebygge rekruttering til de belastede miljøene i sentrum.

Uteseksjonen fikk raskt innpass i ungdomsmiljøene i sentrum. Først blant restene av hippiemiljøet i Slottsparken, men også på østkanten der alkoholmisbruk og sniffing ble mer utbredt blant arbeiderklasseungdom rundt Vaterland og Akerseelva. I tillegg var det de som havnet i prostitusjon rundt Østbanen og Børsen. Uteseksjonen knyttet mange kontakter i de ulike miljøene. Med både feltarbeiderteam, overnattingstilbud ved Natthjemmet og det ungdomspsykiatriske teamet fylte Uteseksjonen flere ulike behov. Selv om det var uttalt at det ikke skulle drives behandling ble det i praksis drevet både gruppe- og individualterapi ved Natthjemmet den første tiden. Flere ble også boende her over lengre tid.

I bydelene var feltarbeidet den første tiden preget av «brannslukking». En liten håndfull deltidsansatte rykket ut etter henvendelser fra publikum om ungdomsgrupper som skapte uro rundt omkring. Ungdommene de fikk kontakt med forsøkte de å rekruttere inn til fritidsklubbene. Feltarbeiderne fikk imidlertid ikke jobbet systematisk over tid, og ble hverken godt kjent med ungdomsgruppene eller de ulike samlingsstedene. Disse erfaringene førte til at man i løpet av de neste årene omstrukturerte arbeidet slik at feltarbeiderne kunne jobbe systematisk i mindre geografiske områder. De første årene jobbet feltarbeiderne mye med å kartlegge de geografiske områdene med tanke på hvor ungdommene oppholdt seg, hvilke ressurser og risikofaktorer som fantes i lokalmiljøene og hvilke behov feltarbeidet kunne dekke både på individ, gruppe og samfunnsnivå. Arbeidet videre dreide seg mye rundt sosialt gruppearbeid og aktiviteter, samtaler med enkeltungdom og deres familier og samarbeid med andre aktører som skolene, barneverntjenesten eller behandlingsinstitusjoner.

Ettersom flere av bydelsungdommene i perioder oppholdt seg i rusmiljøene i sentrum samarbeidet de ulike feltarbeiderteamene fra starten av med Uteseksjonen. På den måten kunne de kartlegge hvilke ungdommer det var spesiell grunn til å bekymre seg for, og tilpasse tiltakene i bydelene ut ifra denne kunnskapen.

2.3 Bevilgninger, kutt og omorganiseringer

De første årene etter 1969 var preget av faglig entusiasme og økte bevilgninger til det nye fagfeltet som var i ferd med å etablere seg. I 1972 hadde Uteseksjonen vokst til 38 årsverk mens de seks feltarbeiderteamene i bydelene sysselsatte 24 ansatte fordelt på 12 årsverk. I 1975 kom det forslag om store nedskjæringer som rammet hele kommunen, også det oppsøkende arbeidet. Ungdomskontoret gikk ut i streik og 8000 mennesker demonstrerte for å bevare ungdomstilbudet i byen. Det oppsøkende arbeidet bestod, men det skulle ikke bli siste gang Uteseksjonen og feltarbeidet i bydelene måtte kjempe for å overleve. De neste tiårene fulgte flere nedskjæringer og det ble gjort mange forsøk på å omorganisere eller nedlegge Uteseksjonen. I feltteamene, senere utekontaktene, i bydelene har det også vært harde nedskjæringer og nedleggelser. Flere har pekt på det sårbare i å drive tjenester som ikke er lovpålagte, og som i tillegg er forebyggende og vanskelig å måle effekten av, når det skal prioriteres på stramme kommunale budsjetter. Ungdomskontoret fungerte lenge som en paraply og garantist for at det oppsøkende ungdomsarbeidet skulle bestå. Med bydelsreformen i 1988 ble imidlertid Ungdomskontoret nedlagt, og ansvaret for ungdomspolitikken ble underlagt de nye bydelsutvalgene som nå måtte prioritere mellom tilbudene til sine innbyggere innenfor fastlagte rammebevilgninger fra bystyret.

Etter 1988 har det vært stor variasjon i organisering og ressursbruk til de oppsøkende tjenestene i bydelene. Flere utekontakter har blitt opprettet, nedlagt, gjenopprettet eller omorganisert de siste tiårene – men det foreligger ingen samlet dokumentasjon over utviklingen. Uteseksjonen har hatt størst kontinuitet i antall stillinger og ressurser og har kunne jobbe sammenhengende i 50 år, mens det i de ulike bydelene generelt har vært mindre ressurser og store variasjoner i det oppsøkende ungdomsarbeidet.

Det finnes ingen samlet oversikt over midler brukt på det oppsøkende ungdomsarbeidet i Oslo fra år til år. En sammenligning av noen tidlige årsrapporter fra Ungdomskontoret samt tre omfangsundersøkelser kan imidlertid tegne et grovt bilde av utviklingen. Fra 1970-tallet har det vært en vekst i absolutte ressurser brukt på det oppsøkende arbeidet i Oslo. I 1972 hadde Uteseksjonen 38 årsverk rettet mot ungdom og unge voksne, mens feltarbeidet i bydelene hadde ressurser tilsvarende 12 årsverk (Ungdomskontoret 1973). I 1984 hadde antallet årsverk i bydelene steget til 30 (Bentzen 1980). I 2015 var antallet stillinger i bydelene økt til 65, hvor en betydelig andel av disse var midlertidige prosjektstillinger (Pedersen 2016). Det har ikke vært oppgitt hvor stor andel av årsverkene som har gått med til faktisk oppsøkende arbeid i ungdomsmiljøene, og hva som har vært knyttet til ledelse og ulike kontorbaserte tjenester. Uteseksjonen har hatt et relativt jevnt antall stillinger siden 1970-tallet, men mellom 2015 og 2019 økte staben med hele 12 nye årsverk. Disse nye stillingene var i hovedsak prosjektfinansiert. Høsten 2019 rapporterte bydelenes oppsøkende ungdomstjenester om 86 årsverk, hvor i overkant av 50 årsverk var i oppsøkende stillinger. Uteseksjonen hadde 50 årsverk, hvor 30 årsverk var knyttet til oppsøkerstillinger (Pettersen 2019).

2.4 Samordning og fagutvikling

Som ikke lovpålagte tjenester har utekontaktene hatt et ansvar for å utvikle egne faglige standarder og rutiner for arbeidet. I Oslo var det fra starten av Ungdomsnemnda og Ungdomskontoret som definerte mål og målgruppe og drev faglig utviklingsarbeid.

Fra 1969 fungerte Sentralrådet for narkotikaproblemer som et nasjonalt koordinerende og rådgivende organ for den offentlige innsatsen mot misbruk av rusmidler, herunder oppsøkende tjenester. De ga også økonomisk støtte til opprettelse av nye utekontakter.

I 1974 ble Landsarbeidsgruppa for utekontakter (LAG) opprettet. Organisasjonen har vært en paraplyorganisasjon for utekontaktene med fagutvikling av det oppsøkende arbeidet som sitt hovedmål, og har jevnlig arrangert nasjonale konferanser. I dag heter organisasjonen Landsforeningen for oppsøkende sosialt ungdomsarbeid (LOSU).

Et viktig løft for det oppsøkende feltet kom med NOU 1980:37 om Oppsøkende barne- og ungdomsarbeid. Her ble arbeidsform og metodikk beskrevet og det ble formulert et mandat for det oppsøkende ungdomsarbeidet på nasjonalt plan. NOU-en har vært et svært sentralt dokument for utforming av oppsøkende ungdomsarbeid de siste 40 årene, og er fortsatt det eneste nasjonale grunnlagsdokumentet som behandler oppsøkende ungdomsarbeid som et eget fagfelt.

Utekontaktene og Uteseksjonen i Oslo har hatt sine egne fora for kunnskapsutveksling og samordning av innsatser, også etter at Ungdomskontoret ble nedlagt i 1988. I snart 20 år har Fagforum for utekontakter vært et møtepunkt for alle utekontakter og oppsøkende tjenester i Oslo kommune. Ved utgangen av 2019 er Fagforum koordinert av Korus Oslo og møtes omtrent hver sjetten uke. Målsetning er å gi bedre oversikt og samarbeid knyttet til byens ungdomsmiljøer, bidra til metodeutveksling og å være en «stemme» som kan påvirke satsingen på det oppsøkende fagfeltet i Oslo. Et resultat av møtene har vært at Uteseksjonen og bydelsutekontaktene har feltet sammen på større ungdomsarrangementer, samtidig som det har vært gjennomført andre fellesfeltinger – hovedsakelig ved at én bydel har gått sammen med en patrulje fra Uteseksjonen i sentrumsområdene.

Storbyutekontaktnettverket består av de oppsøkende tjenester i flere av de største byene i Norge. De har har i flere år jobbet for å fremme informasjonsutveksling, faglig samarbeid og å sette fagfeltet på dagsorden. De avholder møter to ganger i året, og foruten Uteseksjonen og en rullerende bydelsutekontakt fra Oslo deltar tjenester fra Tromsø, Bodø, Trondheim, Bergen, Stavanger og Drammen.

Fra og med 2003 har KoRus Oslo (den gang Rusmidlestatens kompetansesenter) arbeidet systematisk med fagutviklingsarbeid knyttet til det oppsøkende feltet. I første omgang bestod oppdraget i å få på plass en egen videreutdanning i oppsøkende ungdomsarbeid, utarbeide ny metodelitteratur på området og få gjennomført evalueringsstudier av det oppsøkende arbeidet i kommunene. Det ble også jobbet med å samle veilederressurser for kommuner som ønsket faglig bistand til å utvikle sitt oppsøkende arbeid. I 2006 fikk KoRus Oslo tildelt oppsøkende sosialt arbeid som et nasjonalt spisskompetanseområde av Helsedirektoratet. Med formaliseringen av oppdraget fulgte det midler og mulighet til å prioritere utviklingsarbeidet på feltet over tid. KoRus Oslo brukte derfor vesentlige ressurser på å bistå kommuner og tjenester over hele landet i å utvikle det oppsøkende arbeidet i den påfølgende perioden. Uteseksjonen i Oslo og de oppsøkende tjenestene i bydelene i Oslo var viktige samarbeidspartnere i dette utviklingsarbeidet. Noen resultater av dette arbeidet var de store nasjonale, og siden europeiske, Gatener-konferansene som har vært avholdt annethvert år. Mellom 2004 og 2014 var KoRus Oslo også sentrale i å etablere og drifte en videreutdanning i oppsøkende sosialt arbeid ved Høgskolen i Oslo og Akershus.

2.5 Et fagfelt uten felles forankring?

De oppsøkende ungdomstjenestene i Oslo og resten av landet har vært bundet sammen av felles historie og delt metodikk gjennom mer enn 50 år. Allikevel er fagfeltet i dag preget av store variasjoner når det gjelder ressurser og bemanning, organisering og faglig innretning. Det finnes heller ingen nasjonale innsatser for koordinering og utvikling av oppsøkende ungdomsarbeid.

I 2014 avviklet Helsedirektoratet de nasjonale spisskompetanseområdene for de regionale kompetansesentrene. Korus Oslo har dermed ikke lenger et nasjonalt ansvar for faglig støtte og utvikling av oppsøkende arbeid. De har imidlertid fortsatt å støtte opp under fagutvikling for utekontaktene i Oslo.

Fagfeltets egenorganisering har også hatt sine utfordringer. Etter kutt i de statlige bevilgningene ble LUK/LOSU fra og med 1989 en kontingentfinansiert medlemsorganisasjon. Svekket økonomi har gjort det utfordrende å opprettholde funksjonen som nasjonal overbygging og fagutvikler for de oppsøkende ungdomstjenestene. I senere tid har Uteseksjonen og flere større utekontakter valgt å stå utenfor LOSU, og møtes i stedet i Storbyutekontaktnettverket og ulike lokale og regionale fora (Erdal 2019).

I Oslo har Fagforum for utekontakter jevnlig samlet ansatte på tvers av tjenester. Oppmøte fra de ulike bydelene har imidlertid variert, og det har spesielt vært etterlyst at flere tjenesteledere deltar for å sikre en bedre forankring av det som blir diskutert på møtene (Fagforum for utekontakter 2019).

Per i dag er det opp til hver enkelt kommune og bydel å utforme, finansiere og videreutvikle oppsøkende tjenestetilbud til utsatt ungdom. Flere har tatt til ordet for at en slik fragmentering på sikt kan svekke feltet, og at spesielt de minste tjenestene står i fare for å miste faglig egenart og autonomi (Pedersen 2016). Høsten 2018 henvendte Storbyutekontaktnettverket seg til Helse- og omsorgsdepartementet for å diskutere situasjonen for fagfeltet. De uttrykte bekymring for manglende nasjonal koordinering og satsing på oppsøkende arbeid, og inviterte til dialog rundt hvordan behovene for nasjonal fagutvikling, samarbeid, og forskning på feltet kan ivaretas i fremtiden (Storbyutekontaktnettverket 2018). Representanter fra storbyutekontaktene har også vært i møte med statssekretær i Helse- og omsorgsdepartementet og lagt fram sine ønsker. Våren 2019 ble spørsmålet tatt opp i Stortingets spørretime (Stortingets spørretime, 22.05.19, spørsmål 5). LOSU har også sendt en henvendelse til helseminister Bent Høie og bedt om et møte om samme tema (LOSU 2019). Ved årsskiftet 2019/2020 har det ikke kommet politiske signaler om at det oppsøkende feltet vil få det nasjonale løftet som har blitt etterspurt.

3 Mandat, målgrupper og arbeidsmetodikk i oppsøkende ungdomsarbeid

3.1 Mandat og målgruppe

De oppsøkende ungdomstjenestene har tradisjonelt jobbet i skjæringspunktet mellom forebyggende arbeid på gruppenivå og intervensjoner på individplan der hvor problemer har oppstått. Uteseksjonens målsetning var fra starten av formulert som *«opsøkende og forebyggende arbeid med ungdom (...) spesielt rettet mot belastede og stoffmisbrukende ungdomsgrupper i Oslo sentrum»*. Feltarbeidet i bydelene hadde mål om *«å drive en oppsøkende virksomhet i de forskjellige bydeler utenfor Oslo sentrum, som for øvrig utgjør Uteseksjonens hovedsakelige arbeidsområde»* (Ungdomskontoret 1973). Det ble samtidig formulert en todelt målgruppe for det oppsøkende arbeidet:

- a) Ungdom i risikozonen (også kalt «marginalungdom») – de som stod i fare for å havne i belastede miljøer.
- b) De som hadde mer alvorlige sosiale problemer og atferdsvansker, ofte knyttet til bruk av narkotiske stoffer.

De to målgruppene medførte at arbeidet måtte innrettes både forebyggende, for ungdom i risikozonen, og intervensjoner og behandlingsrettet for enkeltpersoner med mer alvorlige problemer. Samtidig har utekontaktene hatt forpliktende kontakt med mange ungdommer som hverken har hatt begynnende eller alvorlige problemer, men som har brukt mye av fritiden sin på gata og i det offentlige rom. Innsatsen har derfor både favnet bredt og samtidig vært målrettet mot mer marginale og utsatte grupper.

I NOU 1980:37 om Oppsøkende barne- og ungdomsarbeid ble det formulert et mandat for det oppsøkende ungdomsarbeidet på nasjonalt plan:

Utekontaktens mål må i samsvar med dette være å medvirke til bedring av barn og ungdoms levkår gjennom forebyggende barne- og ungdomsarbeid som tar sikte på å:

- oppsøke enkelte og grupper av barn og ungdom som trenger støtte eller hjelp, men som ikke, eller i utilstrekkelig grad, nås av eksisterende organisasjoner og institusjoner,
- etablere kontakt med disse på et tidligst mulig tidspunkt, motivere dem for alternativ beskjeftelse (skole, arbeid, fritid) og i nødvendig utstrekning for annen hjelp eller behandlingstilbud,
- formidle alternative beskjeftigelsestilbud og i nødvendig utstrekning andre hjelpe- eller behandlingstilbud, og
- samle viten om barn og ungdoms levkår og ta initiativ til tiltak som kan bedre disse.

Siden 1980 har det ikke blitt formulert noe tilsvarende mandat eller rollebeskrivelse i offentlige nasjonale dokumenter. Det har vært gitt beskrivelser i faglitteratur (Erdal 2006), fra interesseorganisasjoner (LOSU 2012) og i lokale fagplaner (Uteseksjonen 2008). Grunnleggende har allikevel mål og målgrupper i stor grad forblitt de samme – å gi støtte og hjelp til ungdom i utsatte

miljøer, som ikke drar nytte av eksisterende fritidstilbud eller ikke har en tilfredsstillende kontakt med øvrig hjelpeapparat. De oppsøkende ungdomstjenestene har hele tiden hatt et fokus både på å forebygge og begrense problemutvikling og å myndiggjøre og styrke eksisterende ressurser. Hva som har vært målgrupper hva gjelder alder har variert noe mellom de ulike tjenestene, og gjennom forskjellige tidsepoker. De oppsøkende ungdomstjenestene i bydelene jobber i dag med et aldersspenn fra 10 til og med 25 år. Uteseksjonen har i dag ingen øvre eller nedre aldersgrense, men har et «særlig fokus på unge opp til 25 år» (Kompetansesenter rus – Oslo 2019a).

3.2 Feltarbeidet – den oppsøkende metoden

Feltarbeid er brukt som betegnelse på det metodiske, systematiske arbeidet hvor ansatte oppsøker utsatt ungdom på relevante arenaer for å knytte kontakter, bygge relasjoner og få oversikt over utviklingstrekk. Metodikken gir et særegent utgangspunkt for mer tradisjonelt sosial- og helsefaglig oppfølgingsarbeid, formidlingsarbeid mellom ungdom og andre velferdstjenester eller aktivitetstilbud samt dokumentasjon og kunnskapsformidling. Noen sentrale kjennetegn ved feltarbeidet som metode er beskrevet i faglitteraturen (Lie 1981, Hjort 1988, Erdal 2006). Utekontaktenes arbeid er samtidig lite standardisert eller manualstyrt, og er preget av utstrakt faglig skjønn, kreativitet og «taus kunnskap». I det oppsøkende arbeidet blant utsatt ungdom må feltarbeiderne dra veksler på både personlige egenskaper, praktiske ferdigheter og teoretisk kunnskap (Erdal 2006). Pettersen (2019) har forsøkt å skissere prosessen i et feltarbeid på en offentlig arena:

a) Tilstedeværelse i miljøet over tid

Kjennskapen til et miljø, og innpass i miljøet, bygges over tid og er grunnlaget for videre arbeid. At de samme ansatte felter i de samme miljøene over tid blir dermed en viktig faktor for å komme i kontakt med målgruppene. Det vil i hovedsak alltid være to ansatte som går sammen som «makker» ute i ungdomsmiljøene, å bli godt kjent med makkeren over tid vil gi en faglig og personlig trygghet i arbeidet.

b) Synlighet

Å gjøre seg kjent som tjeneste og framstå troverdig og tilgjengelig er nødvendig for å komme i posisjon til ungdom i målgruppa. Dette kan blant annet innebære bevisst bruk av gjenkjennelige klær, blikkontakt og kroppsspråk, å ta kontakt med nøkkelpersoner i et miljø for å senke terskelen for kontakt med andre ungdommer, bruk av informasjonsmateriell og stands.

c) Miljøbeskrivelser

Å beskrive det som skjer i løpet av en vakt, både i og rundt de aktuelle ungdomsmiljøene, er en kjerneoppgave for oppsøkende ungdomsarbeidere. En dag kan feltarbeiderne ha få eller ingen kontakter med ungdom, men allikevel gjøre mange viktige observasjoner. Miljøbeskrivelser kan brukes til å «ta pulsen» på et miljø, for interne rapporter til overlapping av konkret informasjon eller til eksterne rapporter som beskriver utfordringer og behov i ungdomsmiljøene.

d) Vurdering før en kontakt

Det bør alltid ligge en faglig vurdering til grunn for en kontaktetablering. For erfarne feltarbeidere vil «magefølelsen», basert på lang erfaring, ofte avgjøre hvem som blir kontaktet. Allikevel er det en fordel å drøfte disse vurderingene de ansatte imellom før en går inn i en ny kontakt. Om en skal prøve å ta kontakt eller ikke avhenger av hva en ønsker å oppnå. Er målet generell synliggjøring i miljøet? Kontakt med en ny og ukjent ungdom? Konteksten rundt er også viktig: Er det politi eller andre som kan forstyrre samtalen? Er det et høyt rusnivå hos den eller de som skal kontaktes? Feltarbeiderne bør også vurdere om det å ta kontakt vil kunne provosere eller skremme bort ungdommene.

e) «Alltid beredt»

Ikke sjelden er det ungdommer selv som tar kontakt med feltarbeiderne. Da vil det ikke være mulig å planlegge kontakten på samme måte. Dette kan både være en fordel og en utfordring. Jo bedre feltarbeiderne kjenner hverandre og ungdommenes miljø, jo bedre rustet er de for de mer spontane kontaktene.

f) Selve kontaktetableringen

Kontaktetableringen innebærer å ta hensyn til fysiske omgivelser, andre mennesker i miljøet, oppsøkerens plassering, bevegelser, kroppsspråk og de første replikkene. «Timing», «takt», «rytme» og «balanse» er noen av de faginterne begrepene som ofte brukes for å beskrive viktige nyanser i kontaktetableringen. I tillegg vil feltarbeiderne gjerne innta forskjellige roller i en samtale, noe som kan være lurt å avklare i forkant.

g) Avslutning

Å vite når en bør runde av kontakten er en viktig del av det oppsøkende arbeidet. Hvis samtalen med en ukjent ungdom dreier mot svært vanskelige eller traumatiske opplevelser kan det være fornuftig å invitere personen ut av miljøet med andre ungdommer, eller gjøre avtale om å møtes igjen senere.

h) Oppsummering og dokumentasjon av kontakten

Å oppsummere kontakten handler om å trekke ut essensen av det som ble sagt, og gjerne notere viktig informasjon. Kom det i kontakten fram bekymring som bør utløse videre oppfølging eller intervensjoner? For nye kontaktetableringer er navn, alder, utseende, og kommune/bydelstilhørighet viktig å få med. Mange oppsøkende tjenester loggfører eller journalfører også slike kontakter i egne fagsystemer.

3.3 Oppfølgingsarbeid hos utekontakter

En uttalt hovedoppgave for oppsøkende ungdomsarbeid er å være en formidlende instans som etablerer kontakt mellom hjelpetrengende ungdom og øvrige deler av hjelpeapparatet (Erdal 2006). Det vil imidlertid ofte innebære et betydelig individuelt oppfølgingsarbeid, fra utekontakten møter en ungdom til et mulig samarbeid er etablert med andre tjenester. Til tross for dette er oppfølgingsarbeid lite omtalt i faglitteratur eller planverk for oppsøkende ungdomsarbeid. Et unntak er Pedersen (2011) som gjennom fokusgruppeintervjuer av utekontakter i Oslo og Bergen analyserer feltarbeidernes egne beskrivelser av oppfølgingsarbeid. Pedersen plasserer beskrivelsene i tre ulike forståelsesrammer, eller diskurser, om oppfølgingsarbeid i oppsøkende ungdomsarbeid:

- **Forebyggingsdiskursen:** Oppfølgingsarbeid er hjelp gjennom å yte omsorg, støtte og påvirkning til utsatte unge gjennom å bli en signifikant annen.
- **Formidlingsdiskursen:** Oppfølgingsarbeid er målrettet hjelp gjennom å etablere kontakt og formidle utsatte ungdom til andre kontorbaserte hjelpetjenester.
- **Kontrolldiskursen:** Oppfølgingsarbeid er hjelp gjennom å etablere kontakt og konfrontere utsatte unges risikoatferd eller å videreføre kontroll ved formidling av informasjon til myndighetspersoner som foreldre, barnevern eller politi. (ibid, s. 53).

Pedersen viser at *formidlingsdiskursen* framstår som den dominerende i intervjuene, der det oppsøkende feltarbeidet blir forstått som et middel for hurtige intervensjoner og videreformidling av hjelp hos andre instanser enn utekontaktene. Denne diskursen kan knyttes til mer overordnede målsetninger i velferdsstaten og nyere statlige styringsdokumenter om tidlig intervensjon i problemutvikling, spesielt på rusfeltet (ibid, s. 66). *Forebyggingsdiskursen* står ofte i motsetning til

formidlingsdiskursens tidsavgrensede og handlingsorienterte idealer. Her blir relasjonen som bygges til ungdommene over tid det som muliggjør støtte og utvikling, og i tråd med utekontaktenes idealer om frivillig og fleksibel tilnærming.

Hvordan formidlingsperspektivet har blitt dominerende i senere tid kan ifølge Pedersen knyttes til overordnede politiske føringer, og utekontaktenes «omstillingsiver» (ibid, 67). Det kan også knyttes til det Askheim (1991) har kalt utekontaktenes «storbykompleks». Historisk har utekontaktarbeid blitt sterkt preget av praksis og arbeidsmetodene som har utviklet seg hos Uteseksjonen og de andre storbyutekontaktene, ofte i sterkt problembelastede miljøer i sentrum. Det kan ha lagt premisser for hvordan oppfølgingsarbeid forstås i hele det oppsøkende feltet (Pedersen 2011, 66).

Pedersen problematiserer formidlingsperspektivets dominans. Et ensidig fokus på rask handling og formidling vil kunne vanskeliggjøre relasjonsarbeid og utfordre utekontaktenes tradisjonelle faglige kjennetegn som frivillighet, tålmodighet, anerkjennelse, myndiggjøring og tillitt (ibid, 71). At de identifiserte diskursene eller perspektivene i utekontaktenes oppfølgingsarbeid er lite uttalt og studert gjør det også vanskelig å vurdere de ulike metodiske tilnærmingene og hva som har god effekt. Pedersen etterlyser derfor økt oppmerksomhet, studier og metodeutvikling som setter det oppfølgende og oppsøkende arbeidet i sammenheng (ibid).

Pedersen (2016) har også pekt på en annen utviklingstrend og todeling når det gjelder utekontaktenes oppfølgingsarbeid. På den ene siden den mer tradisjonelle oppfølgingen som etableres gjennom utekontaktenes eget oppsøkende arbeid. Slik oppfølging er i all hovedsak frivillig og basert på en relasjonsbyggende prosess. På den annen side står den såkalt oppdragsbaserte oppfølgingen, der utekontaktene påtar seg eller blir pålagt å utføre intervensjoner eller kontrolloppgaver fra andre instanser. Utviklingen mot mer oppdragsbasert oppfølging kan sees som et uttrykk for overordnede målsetninger for tidlig innsats eller tidlig intervensjon. Det er et uttalt nasjonalt mål å jobbe preventivt for å redusere risikoutvikling blant barn og unge. Innsatsene skal være kunnskapsbaserte, ta utgangspunkt i systematisk observasjon og dokumentasjon av risikosignaler og ha rutiner for tverrfaglig og tverretattlig samarbeid rundt utsatte unge (Helsedirektoratet 2019).

Et eksempel på slik oppfølging er der utekontakter har ansvar for eller tar del i Oppfølgingstjenestens (OT) arbeid med de som har falt ut av undervisning i videregående skole. I en rapport bestilt fra Barne- og likestillingsdepartementet (2009) blir oppsøkende arbeid rettet mot ungdom utenfor opplæring og arbeid utredet. Her foreslås det at unge i målgruppen oppsøkes og tilbys en koordinator som kan tilby støtte og veiledning for å kunne komme i gang med utdanning, arbeid eller andre kvalifiserende tiltak. Ansatte i oppsøkende ungdomstjenester foreslås som spesielt egnet til å fylle en slik koordinatorfunksjon. I Finland har en slik tilnærming til oppsøkende arbeid blitt satt i system. Der har det oppsøkende ungdomsarbeidet blitt lovfestet gjennom «ungdomslagen» (Finlex 2020), og kommunene plikter å oppsøke og tilby hjelp til unge som står i fare for å falle utenfor skole, utdanning eller arbeidsliv. De oppsøkende tjenestene kan oppsøke unge på eget initiativ, eller på bakgrunn av informasjon fra andre myndigheter hvis personer under 29 år og har falt utenfor skolegang eller vernepliktstjeneste. Det har gitt de oppsøkende tjenestene et tydelig uttalt mandat der oppdrag er en integrert del av det oppsøkende arbeidet (Pedersen 2016).

Et annet eksempel på oppdragsbasert oppfølging er ansvar for såkalte «ruskontrakter» eller «ungdomskontrakter», der ungdom kan inngå en avtale om oppfølging eller behandling for å slippe straffereaksjon. Et aktuelt tiltak som brukes ved slike kontrakter er hasjavvenningsprogrammene (HAP), som mange utekontakter tilbyr. Urinprøvetaking kan også inngå i slike kontrakter. I en nylig avgitt offentlig utredning (NOU 2019:26) foreslår Rusreformutvalget å avkriminalisere bruk av illegale rusmidler, og erstatte straffereaksjoner med helse- og sosialfaglige intervensjoner gjennom en rådgivningsenhet som kan motivere til endringsarbeid. Utvalget foreslår at det skal være frivillig også for ungdom å motta slik hjelp, og at det ikke skal benyttes inngripende kontrollfunksjoner som urinprøvetaking. I en modell skisseres det at kommunens oppsøkende tjenester kan få en rolle

i oppfølging av personer som ikke møter opp i en obligatorisk rådgivningsenhet. Utekontakter og oppsøkende sosialt arbeid blir ellers grundig presentert og omtalt som en viktig brobygger mellom utsatt ungdom og velferdstjenestene (ibid, s. 39, 235, 331).

I omfangsundersøkelsen fra Oslo 2019 oppga 13 av 15 oppsøkende tjenester at oppfølgingsarbeid ofte etableres gjennom eget oppsøkende arbeid. Samtidig oppga like mange at oppfølging kan skje etter oppdrag fra oppfølgingstjenesten/skolen. 10 av tjenestene oppga også å drive oppfølging på oppdrag fra politi eller barneverntjeneste, mens 9 tjenester oppga å gjennomføre urinprøvetaking eller andre kontrollfunksjoner ofte, av og til eller unntaksvis.

3.4 Sentrumsarbeid og nærmiljøarbeid

Som nevnt i den historiske gjennomgangen ble det i de tidlige beskrivelsene av oppsøkende ungdomsarbeid ofte gjort et skille mellom metodisk tilnærming og til dels målgruppe for bruk i feltarbeid i nærmiljøer og boområder og uteseksjonsarbeid i utsatte sentrumsområder (Ungdomskontoret 1973; Lie 1981). Dette skillet kan også sees i lys av den britiske distinksjonen mellom detached youth work og outreach work, hvor førstnevnte ligner de tidlige beskrivelsene av feltarbeid i nærmiljøer mens sistnevnte svarer til oppsøkende uteseksjonsarbeid (Pedersen 2011). Dette skillet mellom oppsøkende arbeid utført av oppsøkere på den ene siden og «feltarbeidere» på den andre har siden blitt utfordret av flere, blant annet hos Hjort (1988). Med befolkningsvekst, økende ungdomsmobilitet på tvers av bydeler og framvekst av nye knutepunkter/sentrumsområder er det i dag vanskelig å holde fast ved et skarpt skille mellom det arbeidet som rettes mot utsatt ungdom hos Uteseksjonen og de forskjellige utekontaktene. Det er også en klar politisk forventning om samarbeid på tvers av bydelsgrenser og at de oppsøkende tjenestene fremstår gjenkjennelige og likeverdige for ungdom uavhengig av hvor de bor, som nevnt blant annet i Strategisk plan for rusfeltet. I dag fungerer «feltarbeid» i stor grad som en fellesbetegnelse på det systematiske oppsøkende arbeidet blant ungdom både i sentrum og i bydelene. I forarbeidet til en Oslostandard for oppsøkende arbeid med utsatt ungdom har det vært ønskelig å framheve noen felles faglige og metodiske kjennetegn ved arbeidet:

- Frivillighet og ungdomsvennlighet
- Kontinuerlig og systematisk tilstedeværelse (feltarbeid) der ungdom oppholder seg
- Fleksibelt oppfølgingsarbeidet
- Formidling av kontakt og samarbeid med øvrige velferdstjenester og fritidstilbud.

Selv om mandat og forventninger til de oppsøkende tjenestene går på tvers av bydel og de ulike tjenestene er det også vesentlige forskjeller som har betydning for det oppsøkende arbeidet. Utekontaktene i bydelene har i 2019 definerte aldersmålgrupper som varierer mellom 12 og 25 år, mens Uteseksjonen ikke har noen øvre eller nedre aldersgrense. Antall årsverk brukt på feltarbeiderstillinger i bydelene varierer mellom 0,4 og 7,5. Uteseksjonen disponerer 30 årsverk. Det er også relativt stor variasjon i organisering, ulike faglige prioriteringer og forskjeller i arenaer for det oppsøkende arbeidet (se kapittel 6.1). Uteseksjonen jobber fortsatt mer med spesielle storby- og sentrumsutfordringer og geografisk avgrensede og tungt problembelastede miljøer. Utekontakter i bydelene har på sin side et spesielt fokus på nærmiljøarbeid og styrking av lokal tilhørighet for ungdom.

3.5 Dokumentasjon og kunnskapsformidling

Dokumentasjon og formidling av kunnskap om utsatte unge beskrives som en av kjerneoppgavene for utekontakter (Erdal 2008). Historisk har de oppsøkende ungdomstjenestene imidlertid ikke hatt noen sterk tradisjon for systematisk dokumentasjon av arbeidet og skriftliggjøring av egen kunnskap. Uteseksjonen og enkelte andre større utekontakter i Norge produserte tidlig en del statistikk og rapporter fra arbeidet, men det oppsøkende feltet som helhet var preget av lite tilgjengelig og sammenlignbar dokumentasjon om målgruppene og arbeidsmetode. Fra årtusenskiftet førte nye krav til økonomisk målstyring og evidensbasert praksis til et større fokus på kvantifiserbar dokumentasjon innen hele det oppsøkende feltet (Pettersen 2019). I dag framstår forventninger om dokumentasjon og rapportering både på individ og gruppenivå som en selvfølge innen helse- og omsorgstjenestene. Utekontakter i Norge har i denne sammenheng blitt beskrevet som fleksible, samarbeidsorienterte og at det foregår en tydelig profesjonalisering innen feltet (Henningsen og Gotaas 2008).

Det er allikevel fortsatt stor variasjon mellom utekontakter og andre oppsøkende tjenester hva gjelder rutiner for dokumentasjon på individ- og gruppenivå, og spesielt kapasitet og kompetanse på systematisk og skriftliggjort kunnskapsproduksjon og formidling. I omfangsundersøkelsen fra 2019 oppgir i overkant av halvparten av de oppsøkende ungdomstjenestene i Oslo at det alltid skrives feltrapporter fra det oppsøkende arbeidet. I underkant av 30 prosent skriver noen ganger/ved behov. Rundt 60 prosent oppgir at de skriver elektronisk journal ved individuelt oppfølgingsarbeid. 60 prosent produserer egen årsmelding, mens et mindretall på 20 prosent oppgir å produsere utredninger eller kartleggingsrapporter. Rundt 70 prosent oppgir å ha dataregistreringsverktøy som tilfredsstillende behovene for dokumentasjon (Korus 2019).

KoRus Oslo og flere utekontakter har i senere år jobbet med å utvikle og implementere kartleggingsmetodikk og nye dokumentasjonsverktøy for tjenestene. Hurtig kartlegging og handling (HKH) er en analytisk og handlingsrettet metodikk som på landsbasis har blitt mye brukt av oppsøkende tjenester og innenfor det forebyggende rusfeltet. I Oslo har spesielt Uteseksjonen tatt i bruk denne metodikken og har publisert flere rapporter som har ført til både økt oppmerksomhet om grupper av utsatt ungdom og utvikling av nye tjenester¹. Kartleggingsverktøyet Situasjon, analyse, tiltak (SAT) er et situasjonsanalyseverktøy utviklet av KoRus Oslo, spesielt egnet for mindre oppsøkende tjenester. Målet er å hjelpe tjenestene å få tilstrekkelig og god informasjon om situasjonen i ungdomsmiljøet og blant målgruppen, slik at de får et bedre grunnlag for å prioritere innsatsen.

3.6 Samarbeid

Samarbeid med andre hjelpetjenester og fritidstilbud er en sentral del av utekontaktenes mål og arbeidsmetodikk, knyttet til både individuelt oppfølgings- og formidlingsarbeid og forebyggende arbeid på gruppe og systemnivå. I forarbeidet til en Oslostandard har det blitt poengtert at oppsøkende ungdomstjenester må sees som en grunnleggende og integrert del av det forebyggende ungdomsarbeidet.

Utekontakter og andre oppsøkende ungdomstjenester samarbeider i dag med en rekke aktører som har betydning for utsatt ungdom, både på individ, gruppe og systemnivå. I omfangsundersøkelsen fra 2019 ble skoler og barneverntjenestene oppgitt som de to vanligste samarbeidspartnere i individuelt oppfølgingsarbeid. Andre samarbeidspartnere som ble nevnt var familie, helsestasjon/skolehelsetjeneste, ulike fritidstiltak, NAV, SaLTo og politi. På gruppe- og systemnivå deltar oppsøkende ungdomstjenester i ulike samarbeid med mål om forebygging og kunnskapsutveksling. SaLTo-nettverket er et sentralt samarbeidsfora i Oslo kommune. Også fagforum for utekontakter blir nevnt som en viktig arena for byomfattende samarbeid. I tillegg til de som har blitt nevnt under samarbeid på individnivå vil de ulike ungdomstjenestene i bydelene, brukerorganisasjoner, ungdomsråd, religiøse og frivillige organisasjoner, idrettslag, beboerforeninger og naboer i lokalmiljøene være aktuelle aktører for samarbeid til det beste for utsatt ungdom (Kompetansesenter rus – Oslo 2019 c).

¹ Et eksempel er rapporten «Innenfor Utenfor» (2012), som dannet grunnlag for etablering av prosjektet «Perspektiv» som driver ung-til-ung formidling.

Hvilket omfang og form samarbeidet mellom utekontakter og andre tar vil avhenge av en rekke faktorer som: Hvilken faglig sektor utekontakten er organisert under, tilgjengelige ressurser i tjenesten, om det er en egen faglig ledelse tett på det oppsøkende arbeidet, i hvilken grad utekontaktens oppfølgingsarbeid er oppdragsbasert eller ikke, hvordan kommunens øvrige forebyggende innsatser, eksempelvis SaLTo-nettverket, involverer utekontaktene i det løpende arbeidet.

3.7 Kontrollfunksjoner og frivillighetsprinsipp – en rollekonflikt?

Prinsippet om frivillig kontakt mellom utsatt ungdom og utekontaktene har stått sentralt i 50 år. Det har blitt framhevet som en viktig forutsetning for å bygge tillit og relasjoner til utsatt ungdom. I den politiserte offentligheten på 1970-tallet inntok Uteseksjonen og andre oppsøkende tjenester en rolle som «ungdommenes advokater» i møte med storsamfunnet. Det var viktig ikke å bli assosiert med kontrollfunksjoner som politi og barneverntjeneste, og det oppstod tidvis konflikter rundt en streng praktisering av taushetsplikten opp imot andre offentlige instanser. Spesielt Uteseksjonen ble av denne grunn kritisert for å være for egenrådige og vanskelige å samarbeide med (Pettersen 2019). Selv om frivillighetsprinsippet har vært sterkt uttalt har utekontaktene helt fra starten av stått i et spenningsfelt mellom hjelp og kontroll. Bekymringsmeldinger til barnevernet, NAV eller helsevesenet ved alvorlig bekymring for mindreåriges livssituasjon, eller voksnes liv og helse, har alltid vært en del av oppfølgingsarbeidet for utekontakter. Det er samtidig tegn som tyder på at dette kontrollaspektet i oppsøkende ungdomsarbeid har blitt forsterket i senere tid. I en rapport fra Norsk institutt for by- og regionsforskning (NIBR) beskrives hvordan oppsøkende ungdomstjenester i stadig mindre grad opptre som «ungdommens advokater», men i stedet som videreformidlere og en integrert del av kommunens tiltakskjede (Henningesen og Gotaas 2008). I takt med at samarbeidet med andre instanser har blitt styrket har også utekontaktene forståelse av eget mandat endret seg mer i retning av forebygging og tidlig intervensjon hos de yngste målgruppene. I dette kan det ligge en økt kontrollfunksjon, sett i sammenheng med den økende dokumentasjonen tjenestene driver også på individnivå. NIBR-rapporten peker på at dette kan utfordre sentrale fagetsiske prinsipper, slik som frivillighet, respekt for den enkeltes autonomi og et ressursfokustert syn på ungdom (Ibid, s. 155-156).

I senere år har enkelte oppsøkende ungdomstjenester i bydelene blitt samorganisert med eller underlagt barneverntjenesten. Også selvstendig organiserte utekontakter har som nevnt påtatt seg oppgaver og kontrollfunksjoner på oppdrag fra politi eller barneverntjeneste. En konsekvens av dette har vært at feltarbeidere i enkelte bydeler har blitt satt til å gjennomføre urinprøver for å kontrollere rusmiddelbruk. Dette har vært en omdiskutert praksis i det oppsøkende fagmiljøet, hvor flere har ment at de oppsøkende tjenestene må holde på uavhengighet til kontrollinstanser for å opprettholde tillit og innpass i ungdomsmiljøene. Oppdragsbasert oppfølgingsarbeid vil oftere innebære ofte ulik grad av kontrollfunksjoner. Dette stiller utekontaktene overfor noen faglige dilemmaer hvor idealet om frivillighet og tillitsbasert arbeid med ungdom utfordres. Huse (2015) drøfter noen av disse spørsmålene. Hun viser til at mange utekontakter vil oppleve at de har noe å tilby ungdom som formidles fra instanser. Utekontaktene innretning gir rom for en fleksibel form for oppfølging som for mange unge vil oppleves som mindre inngripende og stigmatiserende enn straffereaksjoner fra politi og rettsvesen. Dette kan gjøre det vanskelig å argumentere mot at utekontakter skal delta i for eksempel oppfølging av ruskontrakter. Samtidig kan slike oppdrag introdusere et element av kontroll eller tvang hos tjenester som har hatt frivillighet som et kjennemerke, og det vil kunne gå på bekostning av tilliten som er bygd opp blant ungdom over lang tid. Et annet dilemma som Huse drøfter er hvordan det å ta på seg slike oppdrag legger beslag på tid og ressurser, noe som kan gi en målforskyvning ved at sammensetningen av målgruppen til utekontaktene endres. På sikt kan slike oppdrag gi mindre kapasitet til å drive oppsøkende og forebyggende arbeid blant de mest utsatte som ikke allerede er fanget opp av andre hjelpeinstanser (ibid).

Ungdom som møter utekontakterne er også opptatt av spørsmålet om utekontaktenes frivillige og uavhengige posisjon. I flere fagrapporter (HKH-rapporter – «Hurtig kartlegging og handling»), fra Uteseksjonen tematiseres usikkerhet rundt utekontaktenes organisering og mandat i ungdomsintervjuer. En ungdom som Uteseksjonen kom i kontakt med på Oslo S formulerte det slik: «Jeg vet hvem utekontakterne i bydelen er, men jeg kjenner dem ikke. Jeg trodde utekontakterne var som barnevernet eller sivilpolitiet eller noe» (Chabcoub 2019).

Balansegangen mellom frivillig tilnærming på den ene siden, og behov for intervensjoner og utveksling av nødvendig informasjon ved bekymring, blir også tematisert av både ledere og ansatte i de oppsøkende ungdomstjenestene. Det blir pekt både på ulike praksiser rundt taushetsplikt og informasjonsdeling, og uklar forståelse av rollen til de oppsøkende tjenestene. Samtidig peker flere på mulighetene som ligger i aktivt bruk av samtykke, samt tidlig involvering av ungdommene og foreldrene, for å lykkes med samarbeid til det beste for ungdommene selv (se kapittel 6).

3.8 Endrede fritidsvaner og bruk av offentlige rom

Ung i Oslo og Ungdataundersøkelsene har vist en betydelig endring i fritidsmønster for ungdom de siste tiårene. I 1996 svarte over 70 prosent av ungdom² i Oslo at de brukte minst to kvelder i uka ute med venner, i 2018 var andelen falt til rundt 35 prosent. Denne utviklingen gjelder på tvers av variabler som bydel, kjønn, sosioøkonomisk bakgrunn og innvandrerbakgrunn. De siste årene har det også vært en betydelig økning i hvor mye tid ungdom bruker foran en skjerm hver dag, hvor den største økningen gjelder bruk av sosiale medier (Bakken 2018). Det er samtidig viktig å være klar over at Ungdata-undersøkelsene ikke fanger opp ungdom som av ulike grunner ikke er på skolen, for eksempel de som har droppet ut eller de som er i lære innen yrkesrettede opplæringsprogrammer. Det vil bety at en del i utekontaktenes målgruppe, risikoutsatte unge, ikke fanges opp i Ungdatatallene.

Fra 2000-tallet rapporterte også flere utekontakter i Oslo og landet for øvrig at de traff færre ungdom ute i de tradisjonelle felteområdene. Dette var en viktig grunn til at feltarbeidet ble rettet mer mot tilstedeværelse ved skolene. Samtidig er det kjent at ungdoms bruk av offentlige rom, sånn som Oslo S eller lokale butikkentre eller trafikkknutepunkter, kan endre seg fra ett skolesemester til ett annet. Selv om majoriteten av ungdomsbefolkningen bruker mindre av fritiden sin i det offentlige rom og mer på organiserte aktiviteter, er det fortsatt grupper av ungdom som av ulike grunner heller bruker fritiden sin på uorganisert samvær i bydelene og i sentrum. Det foreligger ikke årlige, sammenlignbare tall på antall ungdom som utekontakterne i Oslo møter eller gir oppfølging. Uteseksjonen rapporterer på ungdom som de møter i sentrumsområdene, som kan være bosatt både i og utenfor Oslo. I 2018 ga Uteseksjonen oppfølging til 459 unge under 23 år i utsatte miljøer i sentrum. 249 av disse var tilhørende i en av bydelene i Oslo (Pettersen, Jacobsen og Hauge 2019). De årlige sommertellingene til Uteseksjonen viser at unge under 25 år utgjør en liten andel av de som oppholder seg i de åpne rusmiljøene i sentrum. Selv om flertallet av ungdommene som oppholder seg i sentrum ikke har utviklet alvorlige problemer knyttet til rus og kriminalitet, er det mange som oppholder seg i randsonen av belastede miljøer. I en HKH-rapport om ungdommer på Oslo S (Chabcoub 2019) ble ungdom spurt om hvorfor de søker mot slike områder i sentrum. Som motiver nevnte informantene blant annet: tiltrekning mot et alternativt ungdomsmiljø utenfor egen bydel, spenningssøking og enklere tilgang på snus, røyk og andre rusmidler. Flere nevnte også mangel på byomfattende fritidstilbud der de kan treffe venner, da mange av fritidsklubbene i Oslo er forbeholdt ungdom bosatt i bydelen.

² På ungdomstrinnet og i videregående skole

Osloungdoms bruk av fritidsklubbene har vært ganske stabil de senere årene, omtrent en av fire er innom klubben månedlig. Samtidig varierer bruken av klubbene tydelig mellom bydelene – det er mer enn dobbelt så mange som bruker fritidsklubber i bydelene i øst enn i vest. Det er også langt vanligere for ungdom med innvandrerbakgrunn å benytte seg av fritidsklubbene (Bakken 2018). Per i dag har alle bydeler i Oslo egne fritidsklubber, kulturhus for ungdom eller ungdomskafeer, men omfanget varierer betydelig mellom bydelene. Bydeler som har et godt utbygd barne- og ungdomstilbud har også mange unge som bruker tilbudene (Byrådssak 189/9).

Med endrede fritidsmønstre blant ungdom, som økt bruk av digitale plattformer og sosiale medier, oppstår det nye arenaer for både positiv sosialisering og risikofaktorer. En del risikoutsatte barn og unge vil derfor ikke oppholde seg på fysiske, offentlige arenaer på fritiden. Skolefravall vil også innebære at heller ikke skolen er en arena som kan fange opp alle unge som kan ha behov for støtte og hjelp. I hvilken grad utekontaktene skal endre fokus fra å være tilstede på fysiske, offentlige arenaer der ungdom oppholder seg er et tema som diskuteres. Noen har tatt til orde for økt tilstedeværelse på sosiale medier, og enkelte utekontakter har opprettet Snapchat-konto for å bli mer synlige blant ungdom. Bruk av Facebook for å få oversikt over utsatte ungdomsmiljøer har også vært et diskusjonstema. Argumenter imot å flytte tilstedeværelse fra fysiske til digitale arenaer har vært at mange unge fortsatt oppholder seg på «tradisjonelle» arenaer, og at det er nettopp på disse fysiske møteplassene utekontaktene har etablert innpass og kompetanse over lang tid. Prioritering av de begrensede ressursene utekontaktene disponerer er et annet argument, og at det kanskje er andre hjelpetjenester som har bedre forutsetninger for å tilby hjelp og støtte på sosiale medier og andre digitale plattformer. Problemstillinger rundt personvern og etiske spørsmål har også blitt drøftet. Flere virksomheter i kommunen er i ferd med å utvikle rutiner for bruk av sosiale medier som omtaler blant annet innhenting av opplysninger utenfor arbeidssituasjonen (Velferdsetaten 2019). Bruk av sosiale medier i utekontaktvirksomhet er ellers ikke kartlagt i dette kunnskapsgrunnlaget og bør utredes nærmere.

4 Rammebetingelser og organisering av oppsøkende tjenester

4.1 Forutsetninger for utekontaktarbeid

NOU-en om oppsøkende arbeid fra 1980 drøftet hvilke faglige rammer som kjennetegner oppsøkende ungdomsarbeid. Selv om dette er et 40 år gammelt dokument harmonerer mange av beskrivelsene med hvordan det oppsøkende fagfeltet beskrives i dag. I utredningen ble det pekt på noen egenverdier som er spesielle for utekontaktene, for eksempel tilstedeværelse der ungdom oppholder seg, fleksibilitet i oppfølgingsarbeidet, og en relativt uavhengig posisjon og fravær av kontrollfunksjoner. Samtidig ble det slått fast at utekontaktene er et ledd i den lokale tiltakskjeden, med et hovedmål å formidle kontakt mellom barn og unge og øvrige hjelpetiltak og fritidstilbud. Knyttet til dette målet ble det presentert noen prinsipper for arbeidstilnærmingen:

- Å ta utgangspunkt i de unges egen situasjon (tålmodighet, ikke-dømmende holdning)
- Frivillighet i relasjonen
- Ansvarliggjøring (myndiggjøring).

I NOU-en ble behovet for lokalt tilpassede tiltak og organisering av tjenestene poengtert. Allikevel satt utvalget fram noen generelle anbefalinger til organisatoriske grunntrekk for oppsøkende arbeid i kommunene (ibid, s. 7-9):

- I kommuner med mer enn 10 000 innbyggere vil det være behov for oppsøkende ungdomstjenester; ingen tjenester bør ha mindre enn to hele stillinger. Kommuner mellom 40-50 000 innbyggere bør ha minimum seks hele stillinger.
- Finansiering av det oppsøkende arbeidet bør skje i faste former, og er primært kommunenes ansvar. Statlig støtte bør skje gjennom rammebevilgninger.
- Der samarbeid er naturlig (fordi ungdomsmiljøene pendler og har tilhørighet mellom flere kommuner) bør utekontaktene organiseres som interkommunale tiltak.
- Tverretattlig samarbeid om drift av utekontakten vil gi et bredere og bedre koordinert tilbud.
- Utekontakten bør ha egne lokaler, geografisk skilt fra overordnet instans, for å markere det særegne ved tilbudet og fraværet av kontrollfunksjoner.
- Hovedtyngden av personalet bør ha opplæring og erfaring innen sosialt arbeid.
- Større tjenester bør ha en tverrfaglig bemanning.
- Systematisk veiledning og fagutvikling er nødvendig.

Landsforeningen for oppsøkende sosialt ungdomsarbeid (LOSU) ga i 2012 ut en veileder for de kommunale oppsøkende ungdomstjenestene. Her beskriver de noen strukturelle og materielle forutsetninger for en oppsøkende ungdomstjeneste. De skriver blant annet at et krav bør være at «tjenesten legges administrativt under den instansen som har hovedansvar for det kommunale forebyggende barne- og ungdomsarbeidet» (LOSU 2012 s.28). Videre presenteres en fempunktsliste for at en oppsøkende ungdomstjeneste skal fungere optimalt i en kommunal struktur:

- 1) Tjenestens mandat og arbeidsoppgaver er klart definert, ut ifra politiske føringer eller administrative vedtak.
- 2) Tjenesten gis klare rammer for forholdet mellom tid brukt på oppsøkende og oppfølgende arbeid (det anbefales å bruke 20-40 prosent på oppsøkende arbeid).
- 3) Tjenesten gis rom til å arbeide på et selvstendig, faglig grunnlag og fleksibilitet til å sette inn innsats der det er behov.
- 4) At ansatte ikke pålegges saksbehandling for barneverntjenesten eller andre instanser, som vil utfordre frivillighetsprinsippet og tjenestens tillit blant ungdom i målgruppa.
- 5) Tjenestens ansvarsområder må være avklart mellom tjenesteleder og overordnet ledernivå.

4.2 Ulike modeller for oppsøkende ungdomstjenester

Ettersom oppsøkende ungdomsarbeid ikke er lovpålagt foreligger det ingen nasjonale føringer eller retningslinjer for oppgaveløsning eller organisering. Det har ført til et mangfold av måter å organisere tjenestene – og også forskjeller i faglig fokus og arbeidsoppgaver.

Basert på en omfangsundersøkelse av oppsøkende ungdomsarbeid i Norge fra 2004 skisserte Pedersen (2006) tre hovedformer for organisering av tjenestene:

- «Utekontakten»: Den «klassiske» utgaven av oppsøkende ungdomsarbeid. Organisert som en selvstendig enhet, ofte innenfor sosialsektoren, og driver oppsøkende arbeid i utsatte ungdomsmiljøer. Aldersmålgruppe var 13-25 år.
- «Uteteamet»: Organisert som en enhet innenfor det lokale barnevernet. Oppsøker barn og unge på bestilling fra barnevernet og jobber med tiltak etter lov om barneverntjenester. Aldersmålgruppe var 12-18 år.
- «Ungdomskontakten»: Små virksomheter organisert under oppvekst- eller kultursektoren. Ofte nært knyttet til fritidsklubbarbeid. Aldersmålgruppe var 13-20 år.

I en følgestudie av oppsøkende ungdomsarbeid i fire kommuner (Henningesen og Gotaas 2008) brukes en lignende tredeling: (i) Fritidsmodell/ ungdomskontakt, (ii) barnevern/ teammodell og (iii) selvstendige organisering. Henningesen og Gotaas peker på hvordan organiseringsform også kan være knyttet til ulike metodiske orienteringer, slik som samfunnsorientert praksis, terapeutisk fokus eller mer fritidsorientert praksis (ibid,109).

En slik typeinndeling av organisering av oppsøkende tjenester kan være nyttig, samtidig vil praksisorientering ikke være strengt avgrenset til organiseringsform. Oppsøkende ungdomstjenester beskrives gjerne som både fleksible, samarbeidsorienterte og omstillingsvillige (Henningesen og Gotaas 2008, Pedersen 2016). Dette kan knyttes til både grunnleggende trekk ved utekontaktens arbeidsform og mandat, og til posisjonen som ikke lovpålagte tjenester i en tid med stadig større krav til effektive samarbeid og samhandling innenfor sosiale tjenester og helse- og omsorgssektoren.

Både organisering og praksisorientering hos oppsøkende tjenester har endret seg i tråd med samfunnsutviklingen og overordne føringer i velferdsstaten. For eksempel var i 2004 en fjerdedel av de oppsøkende ungdomstjenestene organisert under sosialtjenesten, mens kun fem prosent var underlagt helse- eller psykiatritjenester (Rusmiddeletatens kompetansesenter 2004). I 2015 var det over 30 prosent av tjenestene som var organisert under helsetjenester, mens nesten ingen var organisert under NAV (sosialtjeneste) (Pedersen 2016).

Høsten 2019 oppga 14 bydeler av 15 samt Uteseksjonen (Velferdsetaten) å tilby oppsøkende ungdomsarbeid. Uteseksjonen og syv bydeler var organisert i form av egen tjeneste, og syv bydeler hadde oppsøkende ungdomsarbeidere ansatte i andre tjenester. Flertallet, 9 tjenester, var underlagt fagavdeling «oppvekst, ungdom eller fritid». 2 tjenester var underlagt barnevernet mens de øvrige var underlagt avdelinger med mer sammensatte ansvarsområder. Ingen var organisert under NAV (sosialtjeneste). Sammenlignet med den nasjonale undersøkelsen fra 2015 ser det i Oslo ut til å være en høyere andel av det oppsøkende arbeidet som er knyttet til ungdom og fritidssektoren, og en lavere andel som er knyttet til helsesektoren eller barnevernet.

5 Lovmessig, politisk og faglig forankring

Under følger en oppsummering av juridiske og politiske dokumenter som har relevans for kommunens oppsøkende ungdomsarbeid. Som nevnt er ikke kommunene lovpålagt å organisere oppsøkende tjenester, men det er allikevel en tjeneste som i høy grad kan forankres i ulike lovers formål og politiske styringsdokumenter.

5.1 Lovverk

Barnekonvensjonen

På et overnasjonalt nivå er barnekonvensjonen den sentrale føringen for å sikre barns rettigheter og interesser. Barnekonvensjonen er også ratifisert av Norge og siden 2003 inkorporert i norsk lov. Barn og unges beste skal være et viktig hensyn ved fordeling av ressurser, prioritering av oppgaver, planlegging, budsjettering, utarbeidelse av regler og instruksjoner samt når det skal treffes enkeltvedtak og beslutninger.

Artikkel 3 – Barnets beste:

- «1) Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.
(...)
- 3) Partene skal sikre at de institusjoner og tjenester som har ansvaret for barns omsorg eller beskyttelse, retter seg etter de standarder som er fastsatt av de kompetente myndigheter, særlig med hensyn til sikkerhet, helse, personalets antall og kvalifikasjoner samt kvalifisert tilsyn.»

Artikkel 12 – Barnets rett til å gi uttrykk for sin mening:

- «1) Partene skal garantere et barn som er i stand til å gjøre danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.
- 2) For dette formål skal barnet særlig gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller gjennom en representant eller et egnet organ, på en måte som er i samsvar med saksbehandlingsreglene i nasjonal rett.»

Artikkel 31: – Hvile og fritid:

- «1) Partene anerkjenner barnets rett til hvile og fritid og til å delta i lek og fritidsaktiviteter som passer for barnets alder og til fritt å delta i kulturliv og kunstnerisk virksomhet.
- 2) Partene skal respektere og fremme barnets rett til fullt ut å delta i det kulturelle og kunstneriske liv og skal oppmuntre tilgangen til egnede og like muligheter for kulturelle, kunstneriske, rekreasjons og fritidsaktiviteter.»

Artikkel 33: – Vern mot narkotiske og psykotrope stoffer:

- «Partene skal treffe alle egnede tiltak, herunder lovgivningsmessige, administrative, sosiale og undervisningsmessige tiltak, for å beskytte barnet mot ulovlig bruk av narkotiske eller psykotrope stoffer, slik disse er definert i de relevante internasjonale traktater, og for å hindre at barn blir brukt i ulovlig produksjon og handel med slike stoffer.»

Artikkel 34: – Vern mot seksuell utnytting:

«Partene påtar seg å beskytte barnet mot alle former for seksuell utnytting og seksuelt misbruk. For dette formål skal partene særlig treffe alle egnede nasjonale, bilaterale og multilaterale tiltak for å hindre at noen:

- a) tilskynder eller tvinger et barn til å delta i enhver form for ulovlig seksuell aktivitet,
- b) utnytter barn ved å bruke dem til prostitusjon eller andre ulovlige seksuelle handlinger,
- c) utnytter barn ved å bruke dem i pornografiske opptredener eller i pornografisk materiale.»

Barnevernloven

Barnevernloven regulerer kommunens ansvar for at barn og unge gis trygge oppvekstvilkår.

§ 1-1. Lovens formål:

«Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår.»

Kommunens ansvar for forebyggende arbeid for barn er også nedfelt i loven.

§ 3-1. Barneverntjenestens forebyggende virksomhet:

«Kommunen skal følge nøye med i de forhold barn lever under, og har ansvar for å finne tiltak som kan forebygge omsorgssvikt og adferdsproblemer. Barneverntjenesten har spesielt ansvar for å søke avdekket omsorgssvikt, adferds-, sosiale og emosjonelle problemer så tidlig at varige problemer kan unngås, og sette inn tiltak i forhold til dette.»

Forvaltningsloven

Forvaltningsloven gir generelle regler om behandlingsmåten i den offentlige forvaltning. For oppsøkende ungdomstjenester er bestemmelsene om veiledningsplikt og taushetsplikt spesielt viktige.

§ 11. (veiledningsplikt):

«Forvaltningsorganene har innenfor sitt sakområde en alminnelig veiledningsplikt. Formålet med veiledningen skal være å gi parter og andre interesserte adgang til å vareta sitt tarv i bestemte saker på best mulig måte. Omfanget av veiledningen må likevel tilpasses det enkelte forvaltningsorgans situasjon og kapasitet til å påta seg slik virksomhet.

Forvaltningsorganer som behandler saker med en eller flere private parter, skal av eget tiltak vurdere partenes behov for veiledning. Etter forespørsel fra en part og ellers når sakens art eller partens forhold gir grunn til det, skal forvaltningsorganet gi veiledning om:

- a) gjeldende lover og forskrifter og vanlig praksis på vedkommende sakområde, og
- b) regler for saksbehandlingen, særlig om parters rettigheter og plikter etter forvaltningsloven. Om mulig bør forvaltningsorganet også peke på omstendigheter som i det konkrete tilfellet særlig kan få betydning for resultatet. (...)»

§ 13. (taushetsplikt):

«Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om:

- 1) noens personlige forhold, eller
- 2) tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår.

Som personlige forhold regnes ikke fødested, fødselsdato og personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted, med mindre slike opplysninger røper et klientforhold eller andre forhold som må anses som personlige. Kongen kan ellers gi nærmere forskrifter om hvilke opplysninger som skal regnes som personlige, om hvilke organer som kan gi privatpersoner opplysninger som nevnt i punktumet foran og opplysninger om den enkeltes personlige status for øvrig, samt om vilkårene for å gi slike opplysninger.

Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet. Han kan heller ikke utnytte opplysninger som nevnt i denne paragraf i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre.»

Sosialtjenesteloven

Også bestemmelser i Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen kan omfatte utekontakter.

§ 17. Opplysning, råd og veiledning:

«Kommunen skal gi opplysning, råd og veiledning som kan bidra til å løse eller forebygge sosiale problemer. Kan kommunen ikke selv gi slik hjelp, skal den så vidt mulig sørge for at andre gjør det.»

Helse- og omsorgstjenesteloven

En del av arbeidet de oppsøkende ungdomstjenestene utfører vil være omfattet av Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven).

§ 1-1. Lovens formål:

«Lovens formål er særlig å:

1. forebygge, behandle og tilrettelegge for mestring av sykdom, skade, lidelse og nedsatt funksjonsevne,
2. fremme sosial trygghet, bedre levevilkårene for vanskeligstilte, bidra til likeverd og likestilling og forebygge sosiale problemer,
3. sikre at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig og til å ha en aktiv og meningsfylt tilværelse i fellesskap med andre,
4. sikre tjenestetilbudets kvalitet og et likeverdig tjenestetilbud,
5. sikre samhandling og at tjenestetilbudet blir tilgjengelig for pasient og bruker, sikre nødvendig opplæring av pasient, bruker og pårørende, samt sikre at tilbudet er tilpasset den enkeltes behov, (...)»

§ 3-3. Helsefremmende og forebyggende arbeid:

Kommunen skal ved ytelse av helse- og omsorgstjenester fremme helse og søke å forebygge sykdom, skade og sosiale problemer. Dette skal blant annet skje ved opplysning, råd og veiledning.

Helse- og omsorgstjenestene skal bidra i kommunens folkehelsearbeid, herunder til oversikten over helsetilstand og påvirkningsfaktorer etter folkehelseloven § 5.

Helse- og omsorgstjenesten skal arbeide for at det blir satt i verk velferds- og aktivitetstiltak for barn, eldre og funksjonshemmede og andre som har behov for det.

Helsepersonelloven

Når medarbeidere i utekontakter utfører helse- og omsorgstjenester (som nevnt i helse- og omsorgstjenesteloven) 1 så omfattes de også av helsepersonelloven. Det vil blant annet kunne stille strengere krav til taushetsplikt og plikt til å føre journal.

§ 3. Definisjoner

«Med helsepersonell menes i denne lov:

1. personell med autorisasjon etter § 48 a eller lisens etter § 49,
2. personell i helse- og omsorgstjenesten eller i apotek som utfører handlinger som nevnt i tredje ledd,
3. elever og studenter som i forbindelse med helsefaglig opplæring utfører handlinger som nevnt i tredje ledd.

Departementet kan i forskrift bestemme at loven eller enkelte bestemmelser i loven skal gjelde for nærmere angitt personell som ikke omfattes av første ledd, herunder personell som Norge etter folkerettslige regler er forpliktet til å gi rett til å utøve yrke som helsepersonell midlertidig i Norge uten norsk autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning.

Med helsehjelp menes enhver handling som har forebyggende, diagnostisk, behandlende, helsebevarende, rehabiliterende eller pleie- og omsorgsformål og som utføres av helsepersonell.

Med helseinstitusjon menes institusjon som hører under spesialisthelsetjenesteloven og helse- og omsorgstjenesteloven. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om hvilke institusjoner som skal omfattes.»

Folkehelseloven

Kommunens helse- og omsorgstjenester og det oppsøkende ungdomsarbeidet bør også sees i sammenheng med Lov om folkehelsearbeid (Folkehelseloven).

§ 1. Formål

«Formålet med denne loven er å bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse, herunder utjevner sosiale helseforskjeller. Folkehelsearbeidet skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse.»

§ 5. Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer i kommunen:

«Kommunen skal ha nødvendig oversikt over helsetilstanden i befolkningen og de positive og negative faktorer som kan virke inn på denne. Oversikten skal blant annet baseres på:

- a) opplysninger som statlige helsemyndigheter og fylkeskommunen gjør tilgjengelig etter §§ 20 og 25,
- b) kunnskap fra de kommunale helse- og omsorgstjenestene, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 3-3 og
- c) kunnskap om faktorer og utviklingstrekk i miljø og lokalsamfunn som kan ha innvirkning på befolkningens helse.»

Arbeidsmiljøloven

Arbeidsmiljøloven gjelder for alle arbeidstakere og er viktig for å sikre et forsvarlig og godt arbeidsmiljø for oppsøkende ungdomsarbeid.

5.2 Nasjonale styrings- og grunnlagsdokumenter

Oppsøkende arbeid er omtalt i flere nasjonale dokumenter. Dette er noen av de mest sentrale.

Om oppsøkende arbeid

- Oppsøkende barne- og ungdomsarbeid (NOU 1980: 37)
- Oppsøkende og utadrettet arbeid overfor ungdom utenfor opplæring og arbeidsliv (Barne- og likestillingsdepartementet 2009)
- Kommunal veileder for oppsøkende sosialt ungdomsarbeid (LOSU 2012)

Forebyggende ungdomsarbeid

- Nasjonal faglig retningslinje for tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge (Helsedirektoratet)
- Forebyggende innsats for barn og unge (rundskriv Q-16/2013)
- Det du gjør, gjør det helt - Bedre samordning av tjenester for utsatte barn og unge (NOU 2009:22)

Rusforebyggende arbeid

- Opptappingsplanen for rusfeltet (2016–2020) (Prop. 15 S (2015–2016) - Helse- og omsorgsdepartementet)
- Rusreform – fra straff til hjelp (NOU 2019:26)

Folkehelsearbeid

- Folkehelsemeldinga – Gode liv i eit trygt samfunn (Meld. St. 19 (2018–2019))

5.3 Lokale styrings- og grunnlagsdokumenter

Siden opprettelsen av Uteseksjonen og feltarbeid i bydelene i 1969 har de oppsøkende tjenestene vært en uttalt del av det forebyggende ungdomsarbeidet i kommunen. I dag er arbeidet omtalt og forankret i flere dokumenter for ulike sektorer.

Forebyggende ungdomsarbeid

- Bydelenes forebygging av utenforskap blant barn og unge (Kommunerevisjonens rapport 9-2018)
- Klubben vår! (Byrådssak 189/19)

Rusforebyggende arbeid

- Byrådets strategiske plan for rusfeltet i Oslo (Byrådssak 158/18)

Kriminalitetsforebyggende arbeid

- SalTo handlingsprogram (2017-2020)

Folkehelsearbeid

- Folkehelseplan for Oslo 2017 – 2020 (Byrådssak 10/17)

Barnevernarbeid

- Barnehjernevernet - strategier og tiltak 2017-2019 (Byrådssak 207/17)

Psykisk helsearbeid

- En psykt bra by – Strategi for psykisk helse i Oslo (Byrådssak 194/19)

Mangfold og inkluderingsarbeid

- «Mangfoldets muligheter – Om OXLO – Oslo Extra Large (Bystyresak 129/13)
- Charter for integrerende byer (Byrådet rundskriv 26/2013)

6 Oppdatert kunnskap om oppsøkende ungdomstjenester i Oslo

I 2018 leverte Kommunerevisjonen sin rapport Bydelenes forebygging av utenforskap blant barn og unge (Rapport 09/2018). Kommunerevisjonen legger her til grunn at alle bydelene bør ha iverksatt oppsøkende ungdomsarbeid. Til Kommunerevisjonen rapporterte 13 av 15 bydeler rapporterte å ha oppsøkende ungdomsarbeidere i 2017, totalt 46,5 årsverk (Uteseksjonen var utelatt). Antall unge per årsverk i bydelene varierte i 2017 mellom 1127 og 2557. Kommunerevisjonen anbefalte på bakgrunn av dette at bydelene vurderte om organiseringen av utekontakter dekker behovene i bydelen, og påpekte at manglende eller mangelfulle oppsøkende tjenester kan øke risikoen for utenforskap blant ungdom. Revisjonen var også opptatt av at barne- og ungdomsarbeidet generelt var blitt avhengig av eksterne midler, noe de omtalte som en risiko for kontinuiteten i det forebyggende arbeidet.

Det har lenge vært stor variasjon i både omfang og organisering av de oppsøkende ungdomstjenestene i Oslo (Pettersen 2019). Også i resten av landet har det vært stor variasjon, noe den siste nasjonale omfangsundersøkelsen av oppsøkende ungdomsarbeid viste (Pedersen 2016). I forbindelse med dette kunnskapsgrunnlaget har Kompetansesenter rus – Oslo i 2019 samlet inn ny kunnskap om de oppsøkende ungdomstjenestene i Oslo. Målet har vært å gi oversikt over omfang og organisering av tjenestene, innsikt i hva ungdom i utekontaktenes målgruppe selv ønsker og å løfte fram faglige innspill fra ansatte i tjenestene og deres samarbeidspartnere.

6.1 Omfang og organisering av tjenestene i 2019

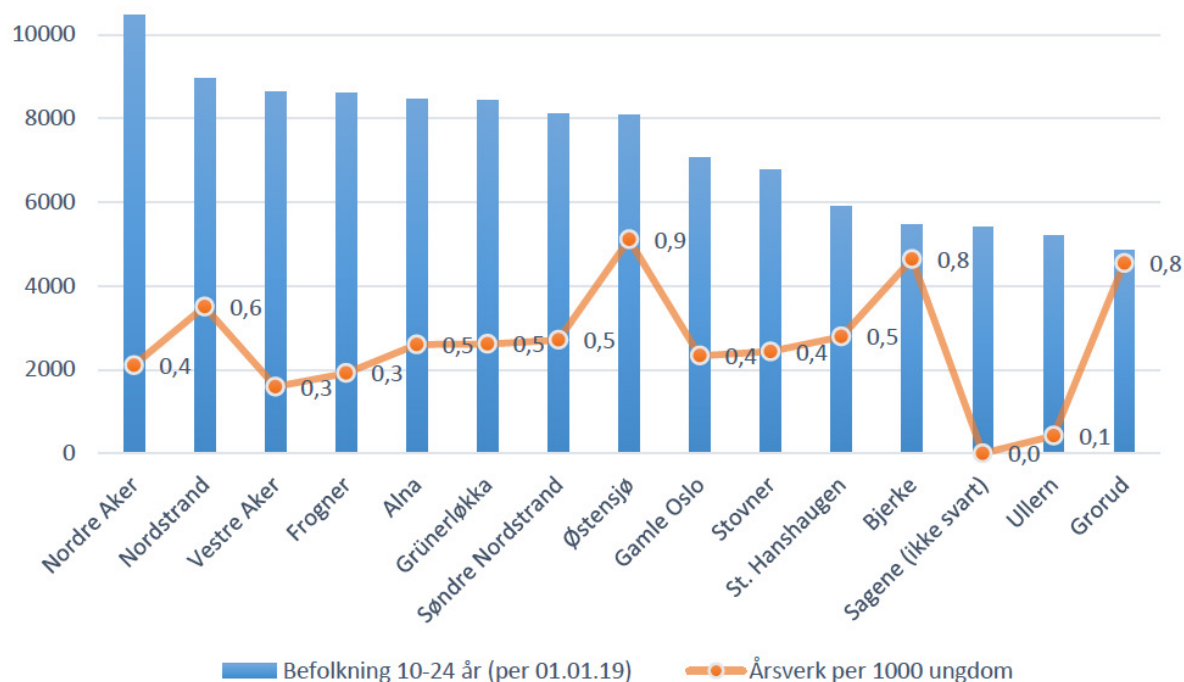
Høsten 2019 ble en spørreundersøkelse utarbeidet av KoRus Oslo (2019a) sendt ut til alle 15 bydeler samt Velferdsetaten. Undersøkelsen er basert på spørsmål utarbeidet for tidligere nasjonale omfangsundersøkelser av oppsøkende ungdomsarbeid (Bentzen 1980, Sundby og Dalhaug 1991, Rusmiddeletatens kompetansesenter 2004, Pedersen 2016). Det har blitt gjort tilpasninger av enkelte spørsmål, og noen nye spørsmål er tilføyd. Totalt bestod undersøkelsen av i underkant av 60 spørsmål. Det må tas noen forbehold ved fortolkning av svarene. For det første er det variasjoner i hvilket ledernivå respondentene har. Et knapt flertall er seksjons- eller avdelingsledere i bydelen eller Velferdsetaten, mens de øvrige er teamledere eller tjenesteledere ved det aktuelle tjenestestedet som driver oppsøkende ungdomsarbeid. Det kan være grunn til å anta at organisatorisk avstand til utøvelsen av det oppsøkende arbeidet gir ulik forståelse av enkelte spørsmål. Eksempelvis ser det ut til å være noe ulik forståelse av faginterne begreper som «opsøkende ungdomsarbeid/tjeneste», «feltarbeid» og «patruljer». Dette gjør at resultatene fra noen av spørsmålene må tolkes med varsomhet. Ulik forståelse av sentrale begreper og innhold i oppsøkende ungdomsarbeid kan også sees som et funn i seg selv.

Befolkningsvekst og omfang av oppsøkende ungdomstjenester i Oslo

Oslo har hatt en sterkt voksende barne- og ungdomsbefolkning siden slutten av 1980-tallet. For det som ofte defineres som aldersmålgruppa til utekontaktene, de i alderen 10-24 år, har økningen vært størst de siste 20 årene. I 1999 var det litt under 76 000 ungdom i denne aldersgruppa, mot

over 111 000 i 2019 (SSB 2019a). Ungdomsbefolkningens størrelse varierer mye mellom bydelene. Befolkningsframskrivninger anslår at Oslo vil ha en fortsatt økning i barne- og ungdomsbefolkningen. For perioden 2019-2029 anslås en total økning på rundt seks prosent, eller 6800 ungdommer, i aldersgruppa 10-24 år. Veksten vil være ulik i de forskjellige bydelene (SSB 2019b).

Figur 1: Ungdomsbefolkning og årsverk per 1000 unge etter bydel - 2019

Kilde: SSB/ <https://bydelsfakta.oslo.kommune.no/> 2019, Kompetansesenter rus – Oslo (2019a).

Merk: Antall årsverk er selvrapportert etter spørsmålet «hvor mange årsverk i oppsøkende stillinger». Det er grunn til å tro at ulike bydeler kan ha ulike definisjoner på en oppsøkende stilling. Tallene bør tolkes med noe varsomhet, og som et «maksimumstall» for årsverk i bydelen.

Figur 1 viser størrelsen på ungdomsbefolkningen (10-24 år) i 2019 fordelt på bydelene, sammen med antall årsverk som bydelene selv har rapportert som «opsøkende stillinger» (enten i egen utekontakt eller innenfor andre tjenester). Som vist er det stor variasjon mellom bydelene både hva gjelder antall unge 10-24 år, og antall årsverk i oppsøkende stillinger. Samtidig er det ikke noen tydelig samvariasjon mellom antall unge og antall årsverk. Totalt finansierer bydelene i overkant av 50 årsverk i oppsøkende stillinger. Fordelt på ungdomsbefolkningen i 2019 utgjør dette 0,5 årsverk per 1000 ungdom i de 15 bydelene. Legger man til Uteseksjonens 30 årsverk (som ikke har noen aldersgrense for målgruppene) var det høsten 2019 i overkant av 80 årsverk i oppsøkende stillinger i Oslo.

Tabell 1: Oppsøkende ungdomstjenester i bydelene og Velferdsetaten

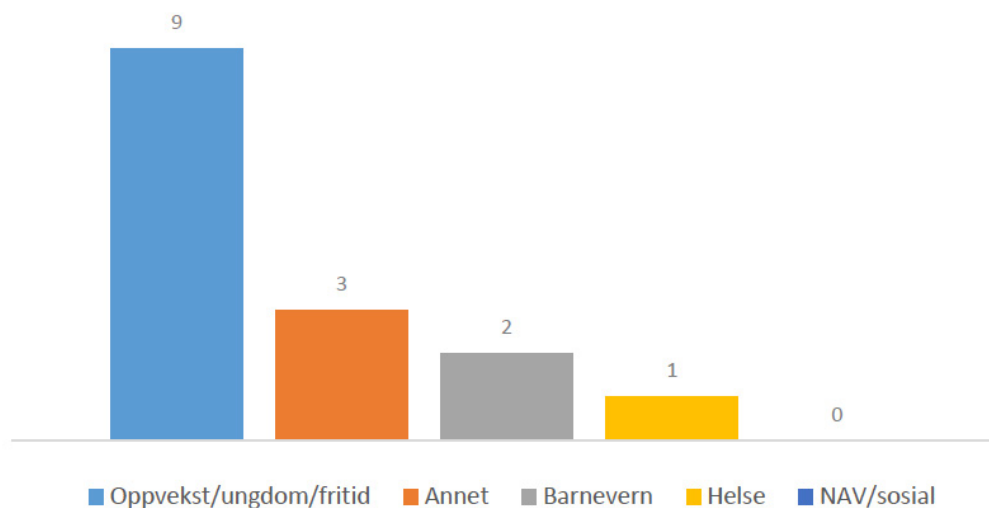
Virksomhet	Tjeneste	Egen oppsøkende tjeneste?	Årsverk oppsøkende stillinger	Målgruppe (år)
Bydel Alna	Forebyggende ungdomsavdeling, Alna barneverntjeneste		4	12-23
Bydel Bjerke	Utekontakten	Ja	4,6	13-23
Bydel Frogner	Oppsøkende team		3	12-25
Bydel Gamle Oslo	Ungdomsteamet	Ja	3	10-18
Bydel Grorud	Oppsøkende team	Ja	4	10-23
Bydel Grünerløkka	Gateteamet	Ja	4	13-18
Bydel Nordre Aker	Forebyggende barne- og ungdomsenhet		4	12-17
Bydel Nordstrand	Utekontakten	Ja	5,7	12-23
Bydel Sagene	-	-	-	-
Bydel St. Hanshaugen	Ungdomskonsulenter, Folkehelse, kultur og fritid	Ja	3	13-23
Bydel Stovner	Uteteamet		3	12-23
Bydel Søndre Nordstrand	Kriminalitetsforebyggende team		4	12-25
Bydel Ullern	Ungdomslos og ruskonsulent for ungdom		0,4	12-22
Bydel Vestre Aker	Familiesenter		2,5	12-21
Bydel Østensjø	Utekontakten	Ja	7,5	13-25
SUM bydel		7	52,7	
Velferdsetaten	Uteseksjonen	Ja	30	0-100
SUM Oslo		8	82,7	

Tabell 1 viser at alle de 14 bydelene som besvarte undersøkelsen, samt Velferdsetaten, oppga å organisere oppsøkende ungdomsarbeid i 2019. Det var kun bydel Sagene som ikke besvarte undersøkelsen. De har tidligere oppgitt å ikke organisere utekontakt eller annen oppsøkende tjeneste (Kommunerevisjonen 2018, Oslo kommune 2019). Det er betydelig variasjon i hva slags type oppsøkende ungdomstjenester bydelene tilbyr. Halvparten av bydelen oppgir å organisere arbeidet som egen oppsøkende tjeneste, slik som utekontakt. Halvparten oppgir å ha oppsøkende ungdomsarbeidere ansatt i andre tjenester, for eksempel barneverntjenesten eller kriminalitetsforebyggende team. Antall årsverk i oppsøkende stillinger spenner fra 0,4 til 7,5, noe som gir et gjennomsnitt på 3,8 årsverk i de 14 bydelene. Det ble også spurt om antall årsverk totalt i tjenesten. Ettersom mange tjenester organiserer flere oppgaver enn oppsøkende ungdomsarbeid er det årsverk i oppsøkende stilling som legges til grunn. Velferdsetaten ved Uteseksjonen er i en særstilling hva gjelder organisering og resurser, med et byomfattende mandat knyttet til sentrumsutfordringer der ungdom og voksne fra ulike bydeler trekker mot spesielt utsatte miljøer. Det er også verdt å bemerke at to av bydelene som har besvart undersøkelsen ikke deltar i Fagforum for utekontakter, noe som kan tolkes som at de ikke definerer seg som en utekontakttjeneste.

Ledelse, organisering og målsetning

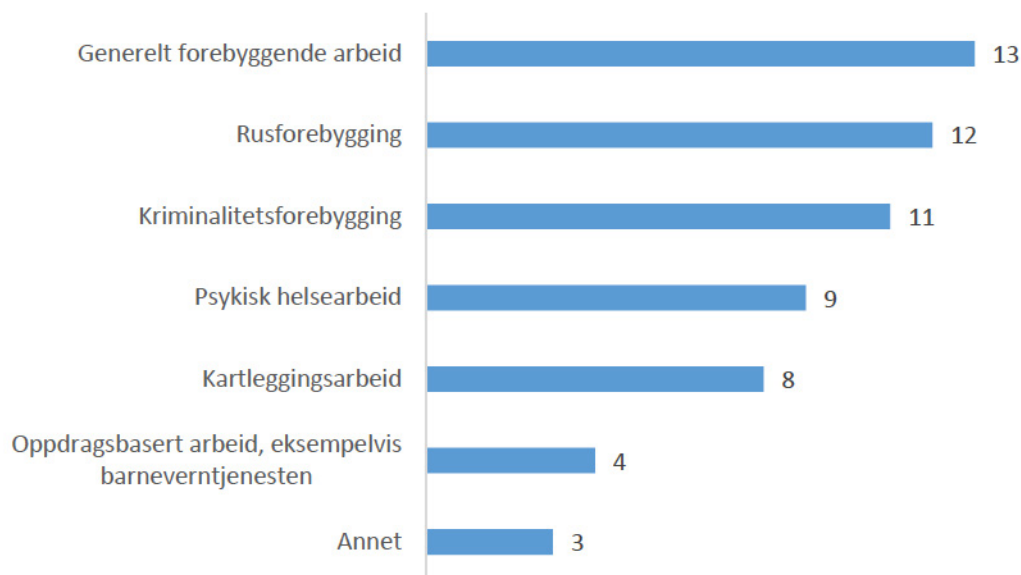
Det ble spurt om «har tjenesten egen leder». Tre bydeler svarte nei på dette spørsmålet, to av disse hadde en egen oppsøkende tjeneste mens en oppga å ha oppsøkende ungdomsarbeidere ansatt i andre tjenester. Det er grunn til å anta at dette spørsmålet tolket noe ulikt hos de syv bydelene som ikke har en egen oppsøkende tjeneste. Noen kan ha svart bekræftende på at det finnes en egen faglig leder med ansvar for det oppsøkende ungdomsarbeidet, andre på at det finnes en tjenesteleder på et høyere nivå. Det kan for eksempel være oppgitt leder for den avdelingen under barneverntjenesten som også har ansatt oppsøkende ungdomsarbeidere. På spørsmål om antall personer i ledelsen svarte de fleste en eller to personer, mens to bydeler uten egen oppsøkende tjeneste oppga henholdsvis fem og syv personer i ledelsen for tjenesten. Det kan også tyde på at spørsmålene ikke ble tolket likt av respondentene, som bestod av ledere på ulike nivåer og med ulik nærhet til det oppsøkende ungdomsarbeidet.

Figur 2: «Type fagavdeling/etat som tjenesten er underlagt?». Antall tjenester.

Figur 2 viser sektortilhørighet for det oppsøkende ungdomsarbeidet. På spørsmålet «type fagavdeling/etat som tjenesten er underlagt?» svarte de aller fleste «oppvekst, ungdom eller fritid». To oppga barneverntjenesten, en avdeling for helse mens ingen var tilknyttet NAV. De tre som svarte annet oppga henholdsvis avdeling for «Helse, barn og unge», «oppvekst og nærmiljø» og «forebygging og sentrumsarbeid». Sammenlignet med en landsomfattende undersøkelse fra 2015 er det en høyere andel av det oppsøkende arbeidet som er knyttet til ungdom og fritidssektoren og en lavere andel som er knyttet til helsesektoren eller barnevernet (Pedersen 2016).

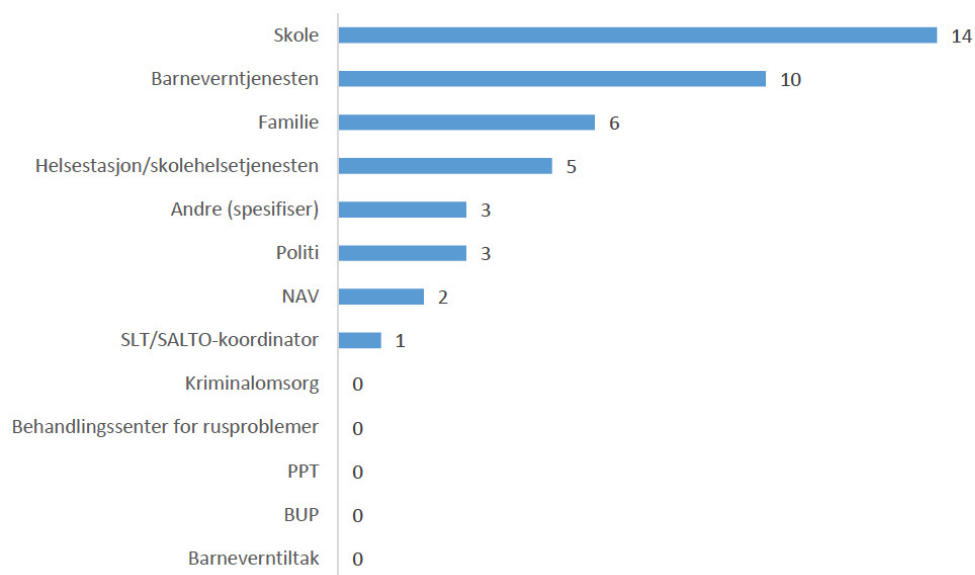
Figur 3: «Hva er «den/de primære målsettingen for virksomheten?» (flervalg). Antall.

Figur 3 viser hva respondentene oppga som «den/de primære målsettingen for virksomheten». Det var mulig å huke av for flere alternativer. «Generelt forebyggende arbeid», «rusforebygging» og «kriminalitetsforebygging» var det tre mest utbredte målsetningene. Et mindretall av fire tjenester oppga å drive oppdragsbasert arbeid. De som huket av for «annet» på målsetning oppga henholdsvis «tiltaksarbeid etter lov om barneverntjenester» som del av barneverntjenesten, «Drop-out problematikk/skoletilknytning» og «SaLTO/SLT for Oslo sentrum, hajavvenningsprogram, psykologtjenester, likepersonsarbeid».

Samarbeid

Figur 4: De tre vanligste samarbeidspartnerne i individuelt oppfølgingsarbeid (flervalg). Antall.

Figur 4 viser de tre vanligste samarbeidspartnerne når oppsøkende ungdomsarbeidere jobber med individuelt oppfølgingsarbeid. Skole er den klart vanligste samarbeidsaktøren. 14 av 15 tjenester oppga å samarbeide med skoler i slike saker, noe som samsvarer med den nasjonale undersøkelsen fra 2015 (Pedersen 2016). To tredeler av tjenestene oppga samarbeid med barneverntjenesten. Det var listet opp flere andre alternativer som ingen oppga som en av de tre vanligste samarbeidspartnerne, det inkluderte BUP, PPT eller ulike barneverntiltak. Tre tjenester svarte «andre» samarbeidspartnere som vanligst. To oppga fritidstiltak/fritidssektor mens en oppga «bup/ppt/kriminalomsorgen».

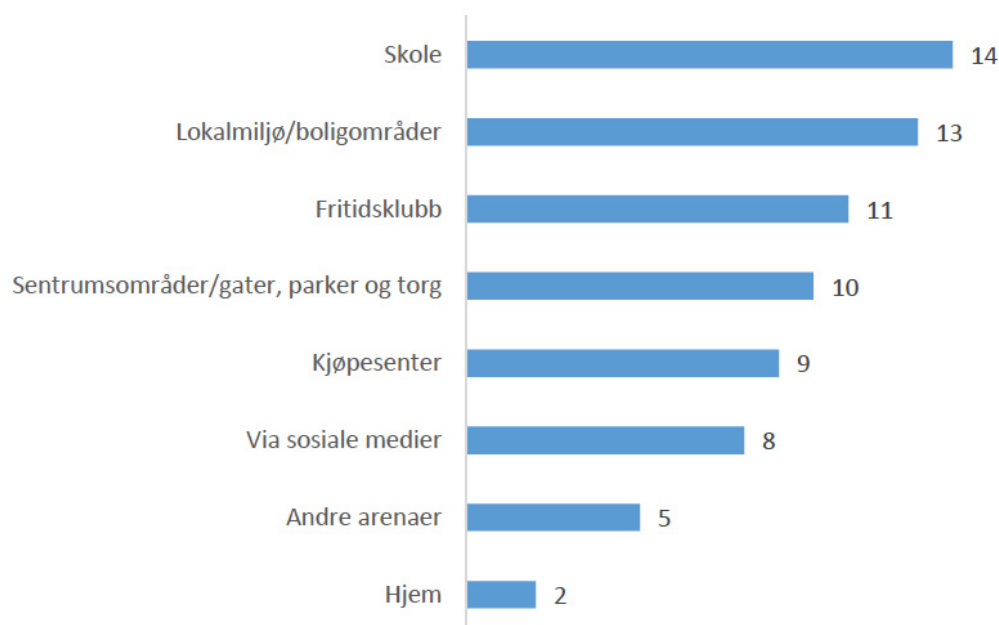
Tjenestene ble videre bedt om å beskrive «de viktigste utfordringene for samarbeid i deres oppfølgingssaker». Det som ble hyppigst nevnt var ulik forståelse av og praktisering av taushetsplikt, opplysningsplikt og bruk av samtykke for å kunne utveksle informasjon på tvers av tjenester. Andre utfordringer som ble nevnt var «silotenkning», ulik forståelse av roller, koordinering og ansvarsfordeling i samarbeid rundt enkeltungdom.

I et senere spørsmål («Andre kommentarer») uttrykte en tjeneste ønske om videreføring av Fagforum for utekontakter. En annen tjeneste pekte på ønske og behov for styrking og samordning av oppsøkende ungdomsarbeid rundt knutepunkter i Oslo vest, med utgangspunkt i økt kriminalitet som rammer barn og unge.

Feltarbeid – systematisk oppsøkende ungdomsarbeid

Feltarbeid defineres som systematisk og kontinuerlig oppsøkende arbeid der utsatt ungdom oppholder seg. Det er grunn til å anta at respondentene hadde noe ulik forståelse av feltarbeid og andre sentrale begreper i undersøkelsen, sånn som oppsøkende arbeid og patruljer. Dette ble synlig ved at det for noen tjenester ikke var samsvar mellom svarene på ulike spørsmål om feltarbeid og oppsøkende arbeid.

Figur 5: «På hvilke arenaer foregår det oppsøkende arbeidet?» (flervalg). Antall.

Alle bydelene oppga å drive oppsøkende arbeid på skoler. Deretter fulgte lokalmiljø/boområder og fritidsklubber som de vanligste arenaene for oppsøkende arbeid. Et knapt flertall oppga også sosiale medier som en viktig arena for oppsøkende arbeid.

De fem respondentene som krysset av for «andre arenaer» oppga å felte på idrettsarenaer (2), i forbindelse med gruppevirksomhet/tilbud, ved t-banen og i åpne rusmiljøer i sentrum.

Fordelingen samsvarer i stor grad med den nevnte nasjonale omfangsundersøkelsen fra 2015, med unntak av lokalmiljø/boområder som var mindre utbredt i den nasjonale undersøkelsen. Sosiale medier var ikke et alternativ i undersøkelsen fra 2015 (Pedersen 2016).

Tid og ressurser brukt på feltarbeidet

Tre av de fjorten bydelene i undersøkelsen oppga at de ikke felter ukentlig. En av disse oppga samtidig å drive oppsøkende arbeid på kveldstid to dager per uke, mens alle de tre bydelene oppga å bruke mellom 20 og 40 prosent av arbeidstiden på oppsøkende arbeid. Dette kan bety at spørsmålsstillingene har vært tolket ulikt, og/eller det kan illustrere de store variasjonene i hvordan oppsøkende ungdomsarbeid blir praktisert og forstått i ulike bydeler. I et kommentarfelt utdypet en av respondentene slik:

«Oppsøkende ungdomsarbeid fra ruskonsulent for ungdom og ungdomslos foregår primært ved rusundervisning, kontakt på SOME eller ved sporadisk tilstedeværelse på skole (ofte i anledning annen møtevirksomhet, undervisning, informasjonsarbeid), mandag til fredag. Bydel ... har ikke oppsøkende virksomhet i form av utekontakt/uteteam»

Tabell 2: Patruljer og patruljetid (virksomheter som felter ukentlig).

	11 bydeler	Velferdsetaten, Uteseksjonen
Antall patruljer i uka*	1 - 9	36
<i>Gjennomsnitt bydel</i>	3,4	
<i>Median bydel</i>	2	
Patruljetid (timer)**	2 - 5	6
<i>Gjennomsnitt bydel</i>	4	
<i>Median bydel</i>	5	

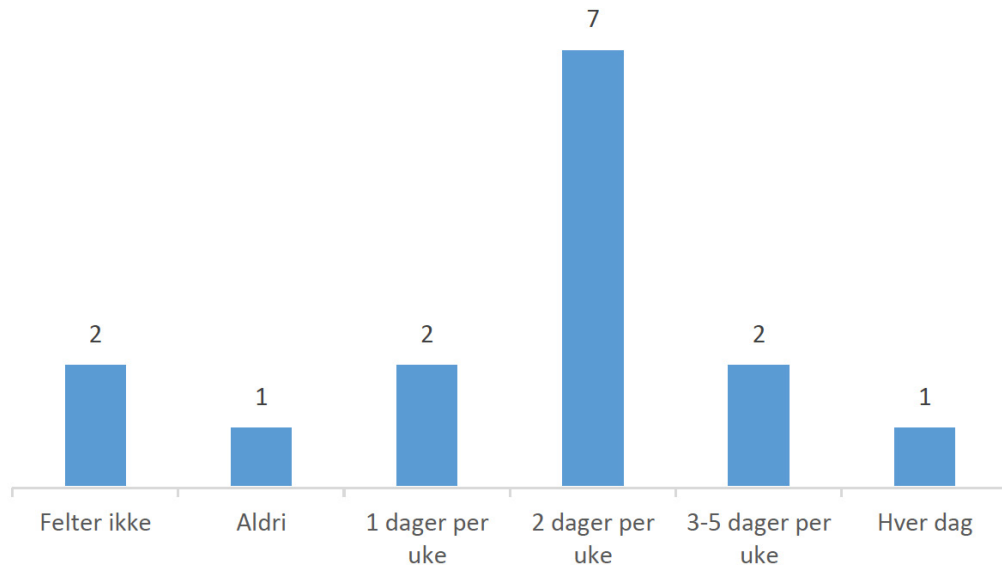
* Spørsmål: «Antall patruljer med oppsøkende arbeid per uke?»

** Spørsmål: «Hvor lang tid i gjennomsnitt tar en patrulje?»

Tabell 2 viser omfanget av feltarbeidet hos de tolv ungdomstjenestene som oppga at de feltet ukentlig. Snittallene for de elleve bydelene er slått sammen mens tallene for Uteseksjonen er vist i egen kolonne. Det var stor variasjon i hvor ofte tjenestene oppga å felte i form av patruljer. I bydelene varierte antall patruljer mellom en og ni hver uke, men et knapt flertall oppga å ha to patruljer i uka. Uteseksjonen oppga 36 patruljer per uke.

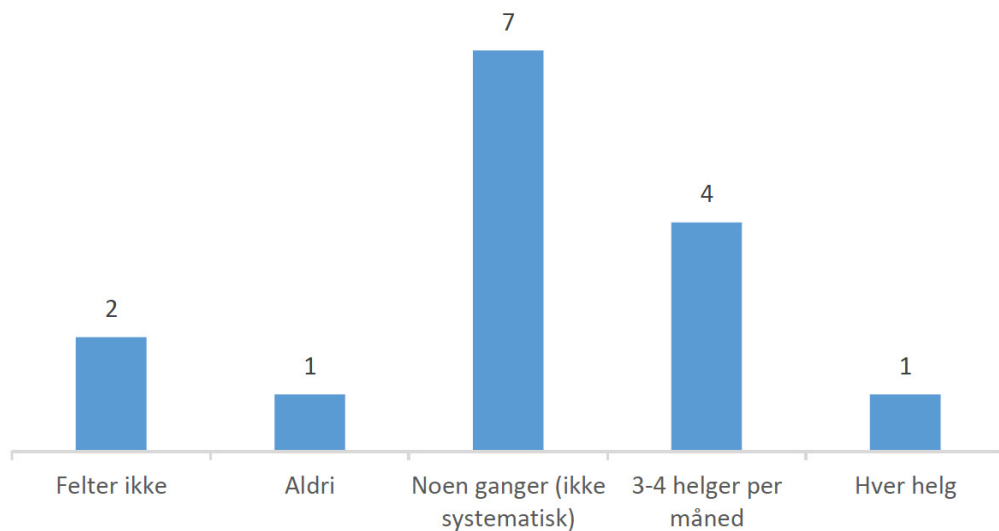
Når det gjaldt tidsbruk for hver patrulje varierte dette mellom to og fem timer i bydelene, men det vanligste var å felte fem timer. Uteseksjonen oppga at en typisk patrulje med feltarbeid varer i seks timer.

Figur 6: «Hvor ofte drives oppsøkende arbeid på kveldstid?» Antall tjenester.

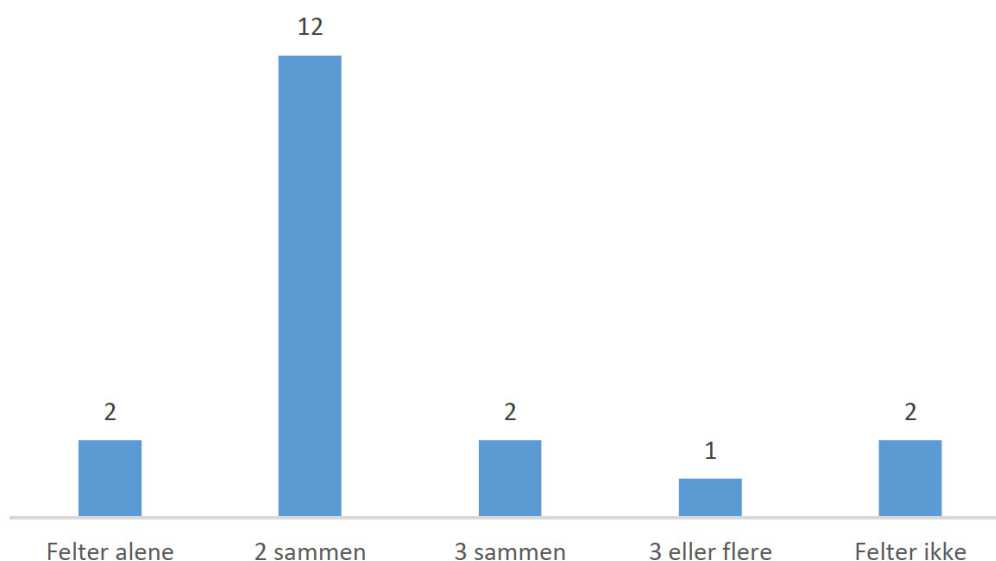
Figur 6 viser hvor ofte tjenestene oppga å drive oppsøkende arbeid på kveldstid. Omtrent halvparten oppga å drive kveldsarbeid to ganger per uke. To bydeler svarte at de felter tre til fem kvelder i uka, mens Uteseksjonen oppga kveldsarbeid hver dag. Tre av bydelene oppga at de aldri felter på kveldstid, hvorav to svarte at de ikke driver feltarbeid.

Figur 7: «Hvor ofte drives oppsøkende arbeid i helgene?» Antall tjenester.

Figur 7 viser hvor ofte tjenestene oppga å drive oppsøkende arbeid i helger. Omtrent halvparten oppga at helgearbeid skjer sporadisk (ikke systematisk). Fire bydeler svarte at de felter mellom tre og fire helger i måneden, mens Uteseksjonen oppga å felte hver helg. Tre av bydelene oppga at de aldri felter på kveldstid, hvorav to svarte at de ikke driver feltarbeid.

Figur 8: «Hvor mange ansatte går vanligvis sammen på en oppsøkende patrulje?». (flervalg). Antall.

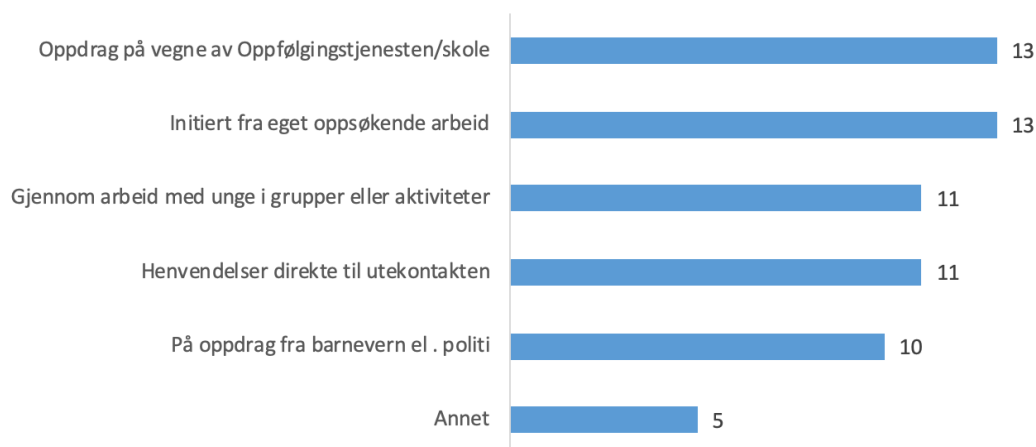
Figur 8 viser hvor mange ansatte som vanligvis felte sammen på en patrulje. Det var mulig å krysse av for flere alternativer. Et stort flertall av tjenestene er alltid eller vanligvis to ansatte sammen i en patrulje. To tjenester oppga at en ansatt kan felle alene, men de samme tjenestene oppga også at to ansatte ofte går sammen.

Oppfølgingsarbeid i de oppsøkende tjenestene

Samtlige respondenter svarte at ungdomstjenesten driver individuelt oppfølgingsarbeid for ungdom i målgruppen. På spørsmål om å anslå andel av total arbeidstid brukt på slikt oppfølgingsarbeid varierte svarene mellom 20 og 70 prosent. Flere kommenterte at det er vanskelig å gi et presist anslag, og at tiden brukt på oppfølging varierer.

14 av 15 tjenester oppga å drive grupper eller aktivitetstilbud i 2019. På spørsmål om antall timer per uke brukt til grupper og aktiviteter varierte svarene fra 0 til 35 timer.

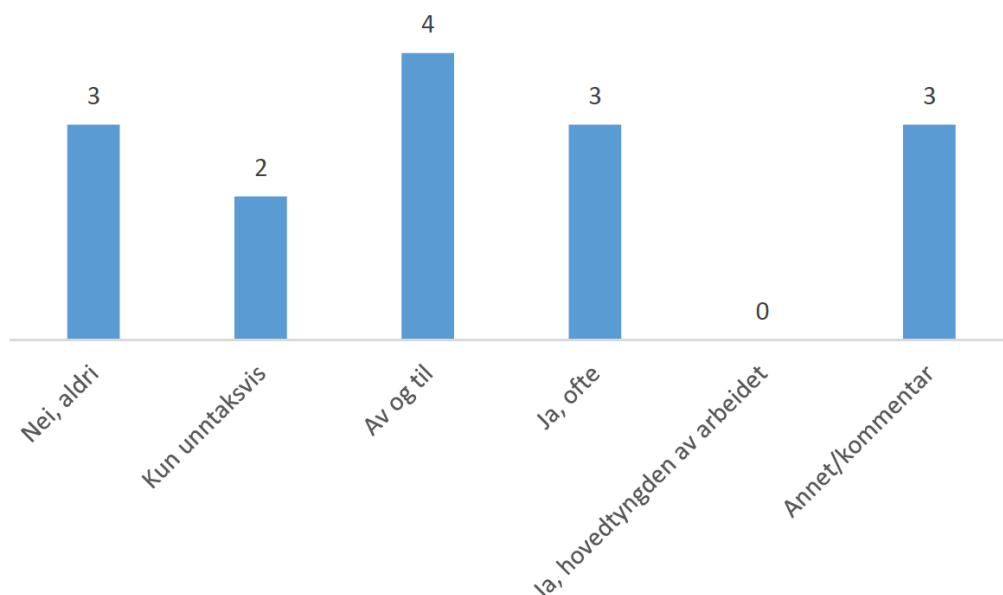
Figur 9: «Hvordan etableres oppfølgingsarbeidet?» (flervalg). Antall.

Figur 9 viser svar på spørsmålet om hvordan oppfølgingsarbeidet etableres. Alle unntatt to respondenter oppga at det initieres fra eget oppsøkende arbeid. Like mange oppga at oppfølgingsarbeid kan skje på oppdrag fra oppfølgingstjenesten/skole. Et flertall oppga også at oppfølging kan skje gjennom aktiviteter eller gruppearbeid, på oppdrag fra barnevern eller politi eller etter direkte henvendelser til tjenesten.

De fem som svarte «annet» oppga tiltaksarbeid gjennom samorganisering med barneverntjeneste, på eget initiativ men etter informasjon/bekymring fra aktører som politi eller Uteseksjonen, henvisninger fra andre samarbeidspartner som skolehelsetjenesten, etter ønske fra foreldre, gjennom ulike prosjekter som jobbkurs eller hasjavenning.

Figur 10: «Inngår urinprøvetaking, kontroll og oppfølging av dette som en del av oppfølgingsarbeidet virksomheten utfører?». Antall tjenester.

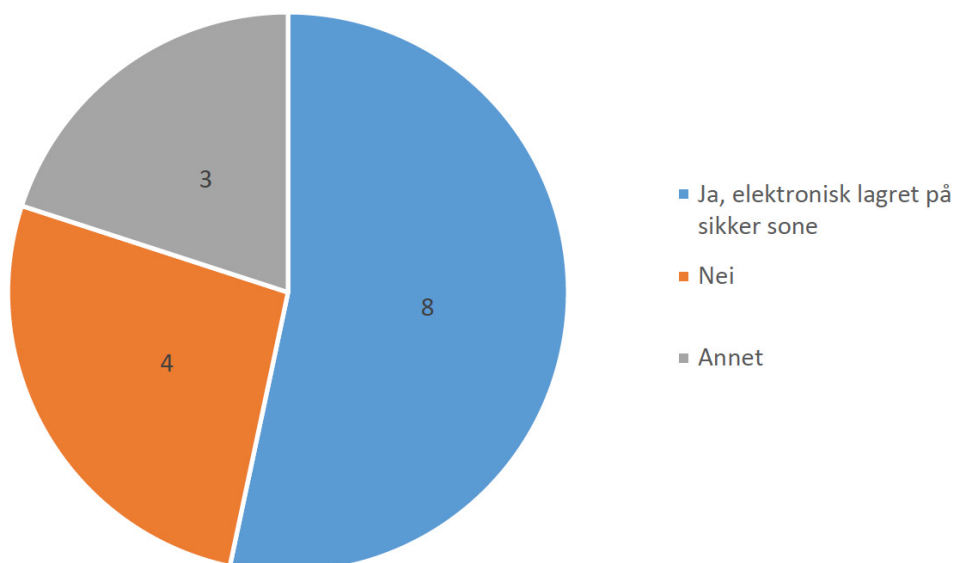
Figur 10 viser hvor mange tjenester som utfører ulike kontrolloppgaver som del av oppfølgingsarbeidet. Tre av respondentene oppga at tjenesten aldri utfører slike kontrolloppgaver, mens ni oppga å i varierende grad utføre kontrolloppgaver.

Tre respondenter huket av for annet/kommentar. En av disse hadde tidligere hatt slike kontrollfunksjoner, en oppga at det kun er ruskonsulent i tjenesten som utfører slike oppgaver mens den siste tjenesten kommenterte at slike kontrolloppgaver er delegert til bydelens helsestasjon.

Dokumentasjon og kunnskapsformidling

Dokumentasjon og kunnskapsformidling er omtalt som en kjerneoppgave for utekontakter og oppsøkende arbeid med utsatt ungdom. Omfangsundersøkelsen inneholdt flere spørsmål om tjenestenes praksis for dokumentasjon på individ-, gruppe- og systemnivå.

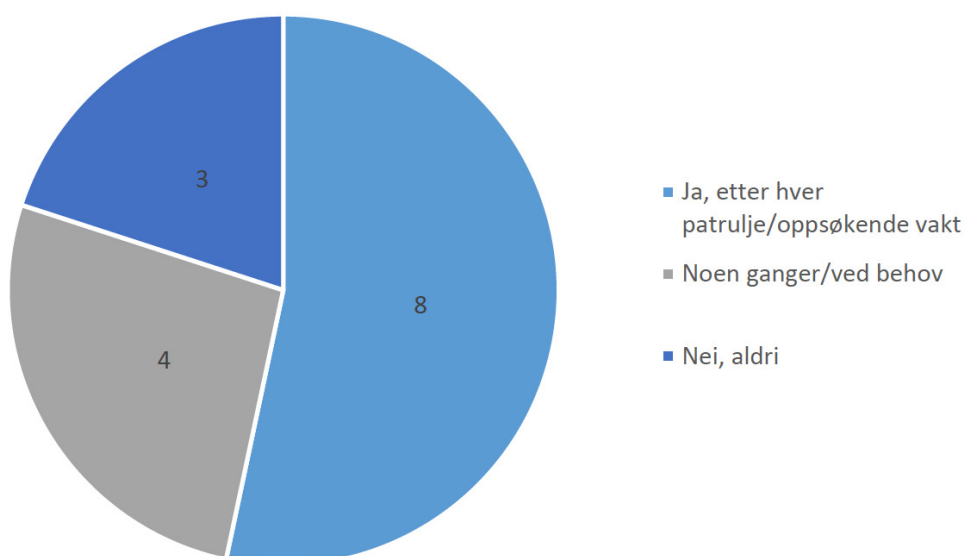
Figur 11: «Skrives det journaler på oppfølgingsklienter?» Antall tjenester.

Figur 11 viser praksis for individuell journalføring for oppfølgingsklienter hos tjenestene som driver oppsøkende arbeid. Et flertall av respondentene oppga at det skrives journal som lagres elektronisk på en sikker sone. Fire av respondentene oppga at tjenesten ikke skriver elektronisk lagret journal.

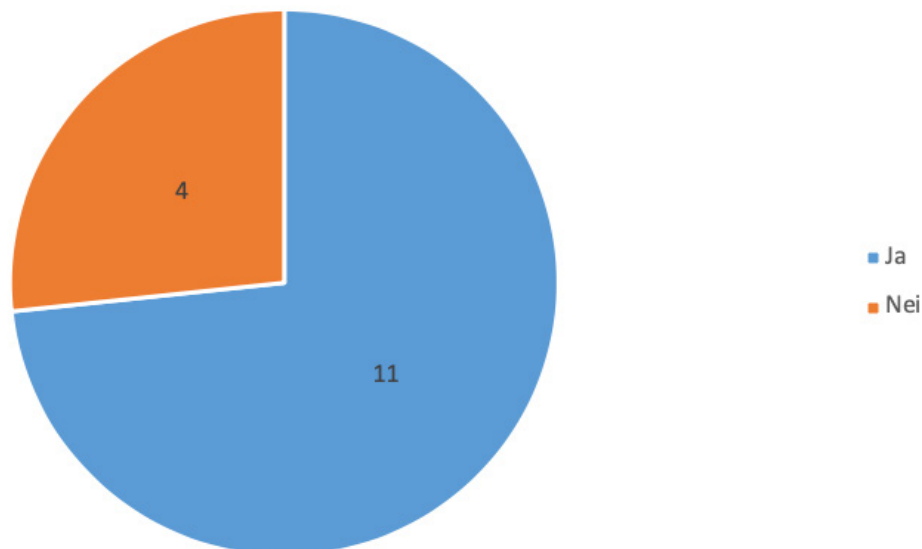
Tre respondenter svarte «annet» på spørsmålet. En oppga at tjenesten bruker fagsystemet SOMA, uten å utdype journalføringspraksis. En svarte at de var i ferd med å anskaffe SOMA. Den siste svarte at ruskonsulent som driver oppsøkende arbeid ikke har tilgang til bydelens (helsestasjonens) journalsystem, men at helsestasjonen på vegne av ruskonsulent kan registrere viktige opplysninger i egne journaler ved urinprøvetaking og samtaler med ruskonsulent.

Figur 12: «Skrives det feltrapporter fra det oppsøkende arbeidet?» Antall tjenester.

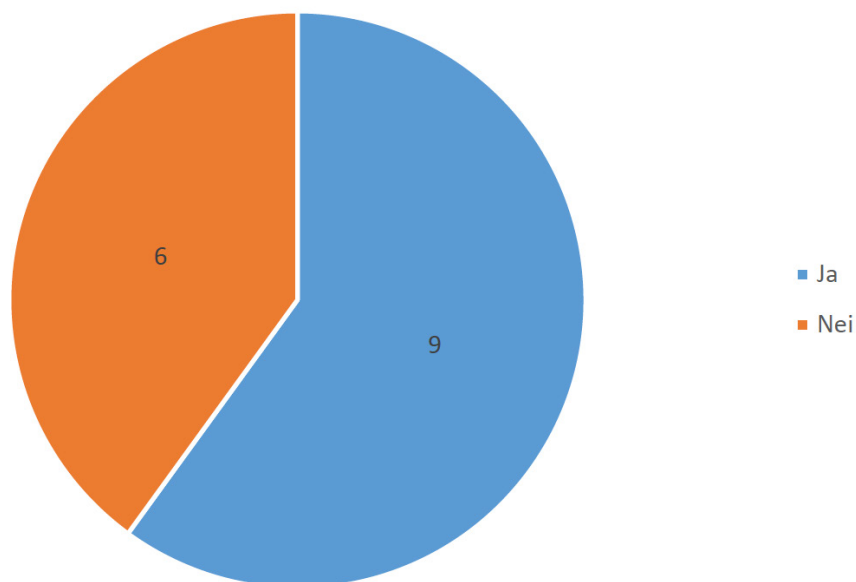
Figur 12 viser bruken av feltrapporter fra det oppsøkende arbeidet. Et flertall av respondentene oppga at det alltid skrives feltrapporter etter en patrulje/vakt. Fire av respondentene oppga at tjenesten skriver feltrapporter ved behov, mens tre aldri skriver slike rapporter.

Figur 13: «Har virksomheten eget dataregistreringsverktøy som tilfredsstillende tjenestens behov for dokumentasjon?». Antall tjenester.

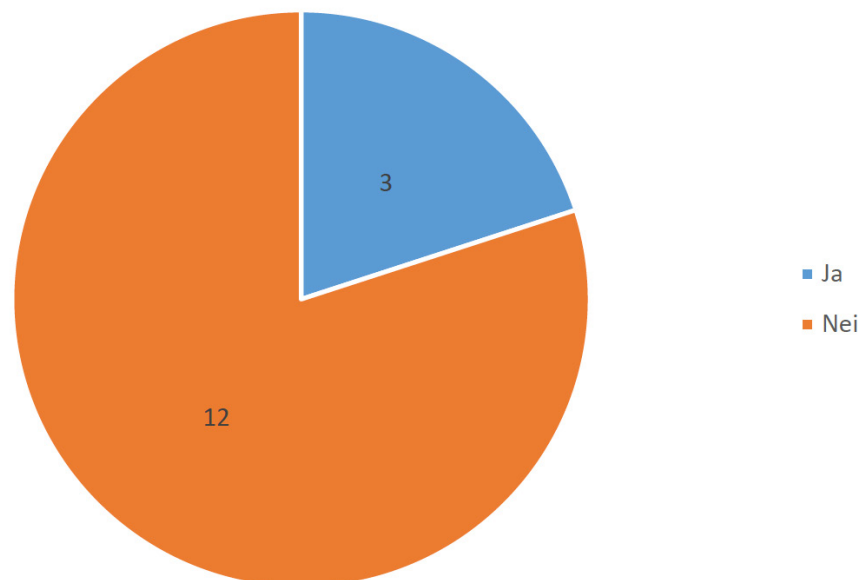
Et flertall (11 respondenter) svarte ja på spørsmål om tilfredsstillende dataregistreringsverktøy. På spørsmål om hvilket dataregistreringsverktøy som brukes svarte et flertall (8) av respondentene at tjenesten bruker eller implementer fagsystemet SOMA. Andre verktøy som ble oppgitt var OKTUS, HK Kontakt, Bedre tverrfaglig innsats (BTI) Excel og Word.

Figur 14: «Produserer virksomheten egen årsmelding?». Antall tjenester.

Et flertall av tjenestene (9) oppga å produsere årsmelding. 6 av de 9 som oppga å produsere årsmelding var imidlertid ikke organisert som en egen oppsøkende tjeneste. Det kan derfor hende at dette ikke er årsmeldinger som behandler det oppsøkende ungdomsarbeidet spesielt, men omfatter en større tjeneste eller avdeling i bydelen.

Figur 15: «Produserer virksomheten utredninger/kartleggingsrapporter for oppdragsgiver eller andre?»
Antall tjenester.

Kun tre respondenter svarte at de produserer utredninger eller kartleggingsrapporter.

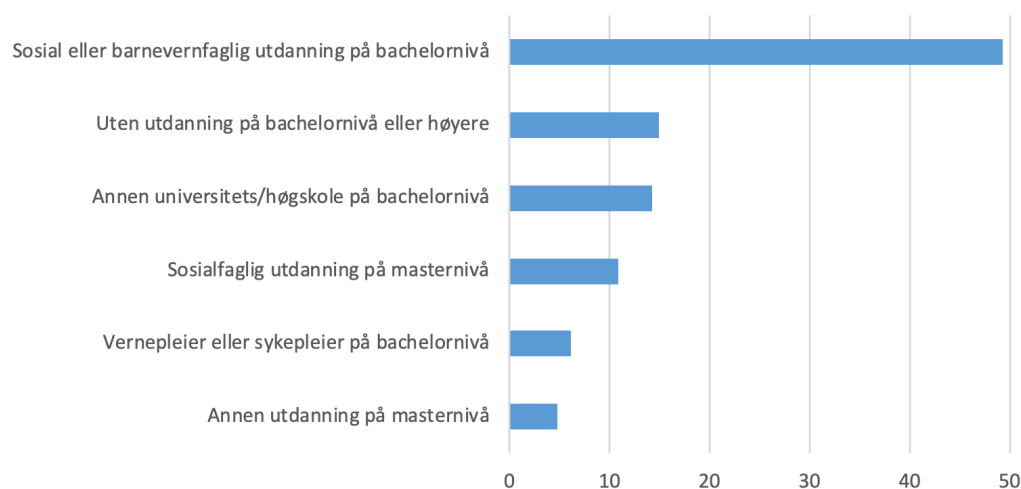
Utfordringer for god dokumentasjonspraksis

I et eget kommentarfelt ble respondentene bedt om å beskrive de viktigste utfordringene knyttet til dokumentasjon. Kommentarer som gikk igjen var mangel på egnet fagsystem, kunnskap om bruk av fagsystemet eller å sette av nok tid til å rapportere i fagsystemet. Andre kommentarer var problemer med å ta ut statistikk over arbeidet samt utfordringer med å innhente samtykke for lagring av informasjon om ungdom.

Personalsammensetning, utdanning og erfaringskompetanse

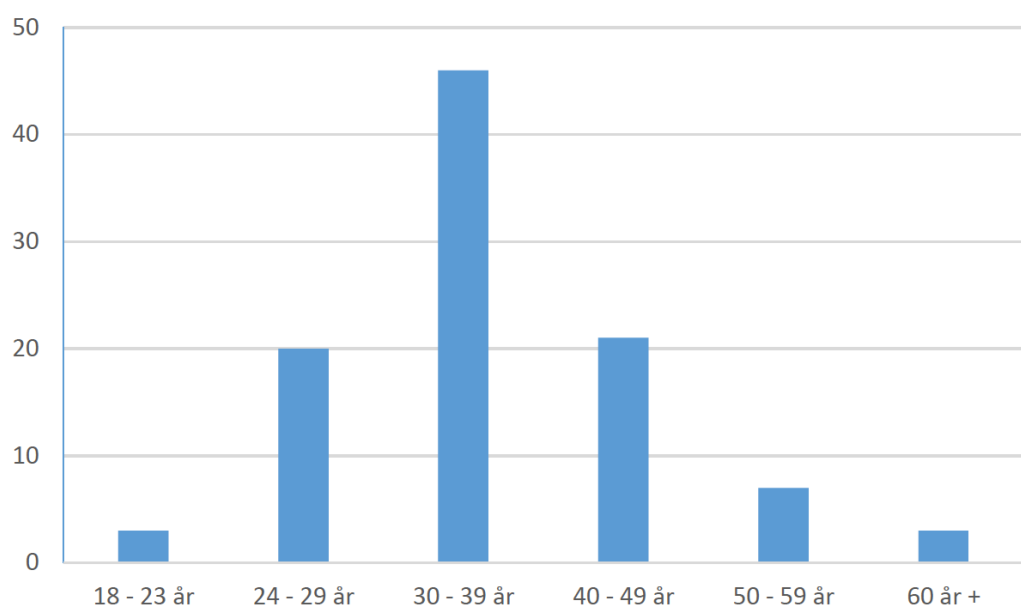
Flere spørsmål i undersøkelsen dreide seg om faglig kompetanse, sammensetning av personalet og brukerorientering i utforming av tilbudet. På mange av spørsmålene er det oppgitt totalt antall ansatte i tjenesten. Svarene vil derfor gjenspeile ledere og andre ansatte som ikke hovedsakelig jobber oppsøkende blant ungdom.

Figur 16: Utdanningsbakgrunn alle ansatte. Prosentandel. (N=148)

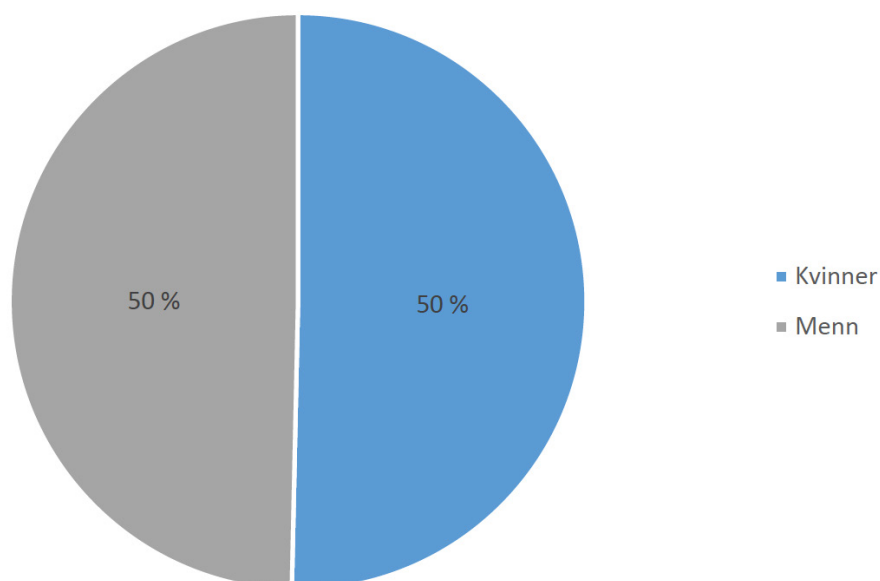
Det ble spurt om de ansattes utdanningsbakgrunn. Nesten halvparten av de ansatte ble oppgitt å ha sosial eller barnevernfaglig utdanning på bachelornivå. Deretter fulgte ansatte uten utdanning på bachelornivå og ansatte med ulike bachelorutdanning, begge rundt 15 prosent.

Figur 17: Aldersfordeling blant alle ansatte. Prosentandel. (N=147)

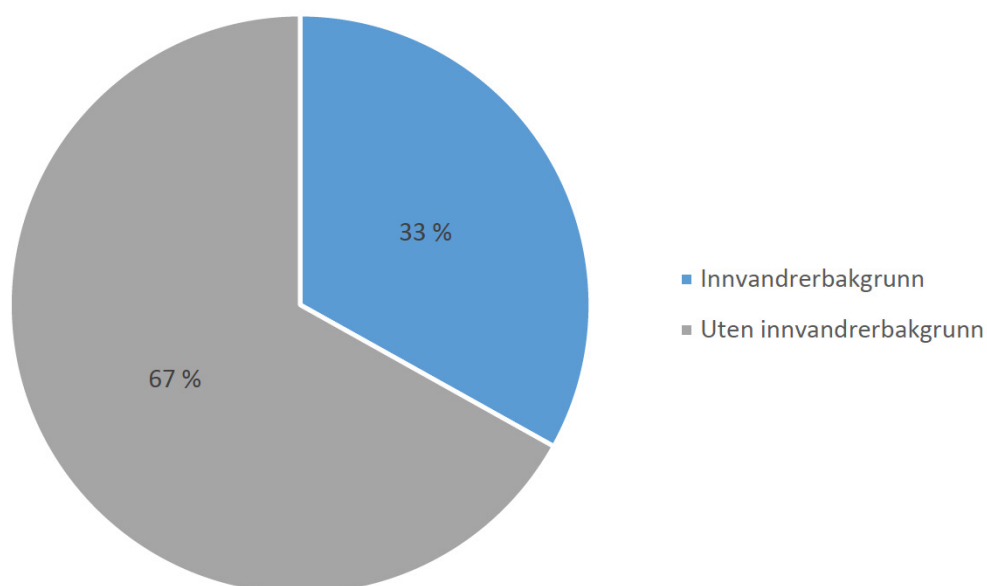
Leder ved tjenestene ble spurt om aldersfordeling blant de ansatte. Flertallet av de ansatte var under 40 år, og den største gruppen var de mellom 30 og 39 år.

Figur 18: Kjønnfordeling blant alle ansatte. Prosentandel. (N=145)

Det ble spurt om kjønnfordeling blant de ansatte. Andelen menn og kvinner var like store (50 prosent). Det tilsvarer kjønnfordelingen generelt i samfunnet, men skiller seg fra den tradisjonelt kvinnedominerte helse- og sosialsektoren.

Figur 19: Minoritetsbakgrunn blant alle ansatte. Prosentandel (N=145)

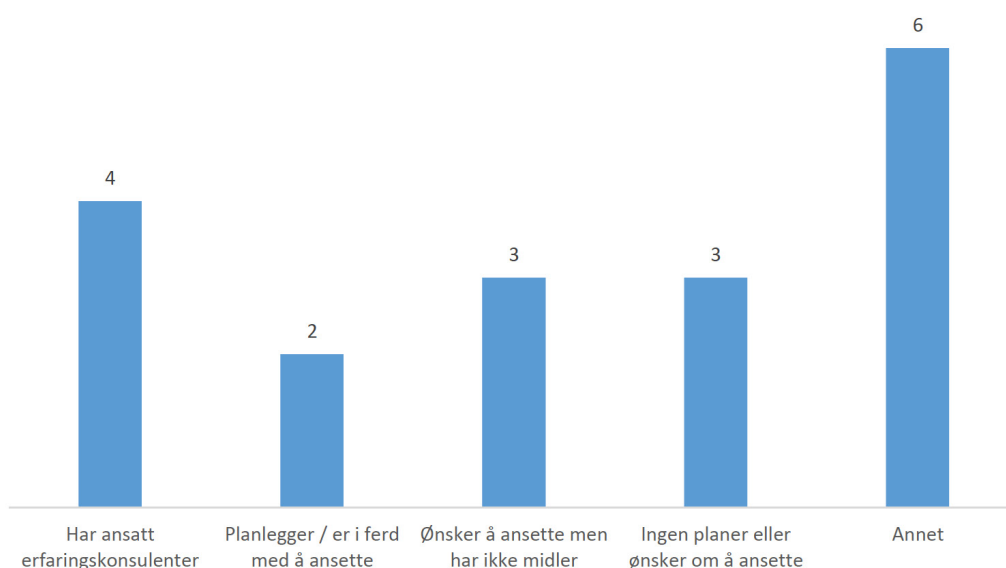
Det ble spurt om hvor mange av de ansatte som hadde innvandrerbakgrunn³. I overkant av en tredel av de ansatte hadde innvandrerbakgrunn. Dette tilsvarer fordelingen i hele Oslo sin befolkning (SSB 2020).

³ Basert på SSB sin definisjon: Personer som selv har innvandret eller er barn av to foreldre som har innvandret.

Bruk av erfaringskonsulenter i tjenestene

Erfaringskonsulenter er personer som jobber i velferdstjenester og som har relevant egenerfaring som kan bidra til å økt brukerperspektiv og erfaringsbasert kunnskap i tjenestene (www.erfaringskompetanse.no 2019, www.ungdomsvennlig.no 2019). Økt bruk av erfaringsbasert kunnskap, herunder personlig erfaringskompetanse og erfaringskonsulenter i velferdstjenestene er et uttalt mål både nasjonalt og lokalt. Det er blant annet forankret i regjeringens opptreppingsplan for rusfeltet 2016-2020 (ref) og byråds strategiske plan for rusfeltet i Oslo (ref).

Figur 20: «Har dere ønsker/planer om å ansette erfaringskonsulenter i tjenesten?» (flervalg). Antall tjenester.

Figur 20 viser hvorvidt tjenestene har eller planlegger å ansette erfaringskonsulenter. Fire av tjenestene oppga å ha ansatt til sammen ti erfaringskonsulenter i 2019. To tjenester var i ferd med å ansette i 2019. Tre ønsket å ansette men hadde ikke midler, mens tre tjenester ikke hadde planer om å ansette.

Seks av tjenestene utdypet svarene under alternativet «annet». En tjeneste kommenterte at de tidligere hadde hatt erfaringskonsulent ansatt på prosjekt tidligere. En annen kommenterte at de har flere ansatte rekruttert fra nærmiljøet, men uten å være ansatt som erfaringskonsulenter. Tre tjenester kommenterte at bydelen har eller planlegger å ansette erfaringskonsulenter i samarbeidende tjenester.

Annen bruk av erfaringskompetanse (frivillige, ung-til-ung formidling m.m.)

Det ble spurt om tjenestene tar i bruk erfaringskompetanse på andre måter enn ved ansettelser av erfaringskonsulenter. Her ble det nevnt «ung-til-ung formidling» i tjenesten, bruk av ungdomspanel, ungdomsråd eller andre fora der ungdom uttaler seg om egne behov og ønsker. En nevnte bruk av ungdom som frivillige i tilknytting til tjenestens ulike arrangementer, mens en annen hadde tatt i bruk erfaringskonsulenter på timelønnet basis.

6.2 Hva ønsker ungdom i målgruppene fra utekontaktene?

Som en del av det oppdaterte kunnskapsgrunnlaget gjennomførte Kompetansesenter rus Oslo våren og høsten 2019 fire gruppeintervjuer (ungdomsmøter) med ungdom fra flere bydeler i Oslo. Informantene ble rekruttert gjennom enhetsledere for ungdomstiltak, utekontakter og SaLTo koordinatorene, og var ungdom i målgruppen for oppsøkende ungdomsarbeid. Mer enn 30 i utekontaktens målgruppe kom med sine innspill og tanker om utekontaktens arbeid. Erfaringskonsulenter ansatt i Velferdsetaten ledet samtalen, og sammenfattet og skriftliggjorde diskusjonene sammen med ansatte fra Korus Oslo. Under er listet opp de mest sentrale innspillene fra ungdommene som deltok.

Tabell 3: Oppsummering av innspill fra ungdomsintervjuer

Tema/ spørsmål	Ungdommenes innspill
Hva kjennetegner en god utekontakt?	- Tilgjengelig og fleksibel - Bruker humor og er lette å prate med - Bryr seg/ respekterer oss - Hjelp når man trenger det - Har «godt rykte» i ungdomsmiljøene - Tilbyr aktiviteter, kurs, arrangementer m.m - Er til å stole på (taushetsplikt) - Ikke dømmende - Forsøke å forstå mitt perspektiv - Har tid, og ikke gir oss opp - Viser empati og kjærlighet
Hva ved utekontaktene gjør at dere stoler på dem	- Hilser når vi møter dem - Tar seg tid til å bli kjent - At andre ungdommer stoler på de - Lytter – viser at de bryr seg - Kan ta imot kritikk - Holder det de lover - Taushetsplikt - Gir gode råd
Hva ved utekontaktene gjør at dere <u>ikke</u> stoler på dem?	- Dårlig rykte i ungdomsmiljøet - Skjult agenda - Hvis de bryter taushetsplikten eller misbruker informasjonen de får - Ikke følger opp det de sier/lover - Opplevs dømmende/ ikke respektfulle - Ikke lyttende - Forskjellsbehandler enkeltungdom
Hvordan kan utekontakten best komme i kontakt med barn og unge i deres bydel?	- Felte/ være i ungdomsmiljøene - Besøke skoler og fritidsklubber - Ha «åpen dør» (kontorlokaler) - Holde foredrag/presentasjoner - Bruke sosiale medier, plakater m.m. - Invitere til aktiviteter - Tilbud i skoleferiene - Informere foreldrene

Hva kan utekontakten gjøre for at barn/unge i deres bydel skal ha gode liv?	- Gi støtte og omsorg - Spørre om det går bra (hjemme, på skolen) - Gi gode råd og informasjon - Aktiviteter, grupper - Hjelp til med jobb - Ikke gi opp/ avbryte relasjonen - Ha god kontakt mellom utekontakt og foreldre
Hvis dere fikk bestemme hva hadde dere gjort for og skape trygge og gode oppvekstmiljøer?	- Fritidsklubber (flere, bedre, åpningstider) - Flere aktiviteter (fotballturnering m.m) - Jobbmuligheter - Voksne som er tilstede - Foreldremøter - At ungdom blir oppfatta annerledes (ikke negativt)
Føler dere at dere blir sett og hørt, og at deres stemme blir tatt på alvor i bydelen?	- Både ja og nei (det varierer) - Når det kommer til ungdomsaktiviteter bør vi bli mer inkludert - Vi ønsker permanente løsninger, men det blir foreslått midlertidig løsninger.
Hva bør stå i en stillingsutlysning for en feltarbeider/opsøker?	Kvalifikasjoner: Omsorgsfull, motivert, erfaring med barn/ungdom, kulturkompetanse, erfaringskompetanse, Arbeidsoppgaver: Feltarbeid/opsøkende, individuell oppfølging, motivasjonsarbeid, konflikthåndtering, informasjon/veiledning, taushetsplikt, aktiviteter

Innspillene fra ungdomsintervjuene vektlegger både personlige/relasjonelle egenskaper hos de som jobber i utekontaktene, og strukturelle forutsetninger for gode og ungdomsvennlige tjenester. Funnene kan også sees i sammenheng med hva ungdom har trukket fram i tidligere undersøkelser. Gjennom prosjektet «Ungdomsvennlige Velferdstjenester» (Fylkesmannen i Oslo og Viken og Oslo kommune 2019)⁴ ble det kartlagt hva ungdom, fagpersoner og forskere mener er ungdomsvennlige tjenester. Her nevnes oppsøkende arbeid spesifikt som et kjennetegn på en god og fleksibel tjeneste.

Ungdom i undersøkelsen nevner også flere kjennetegn på en ungdomsvennlig tjeneste:

- Oppfølging på ungdommens egne arenaer
- Fagkompetanse og kulturell kunnskap om ungdom
- De som jobber i tjenestene er fleksible
- Hjelp til praktiske ting
- Samarbeid på tvers av tjenester i samråd med ungdommen
- Få dekket grunnleggende og helhetlige behov
- Samtale, gruppe, aktiviteter som verktøy.

⁴ Se også www.ungdomsvennlig.no

6.3 Hva vektlegger ansatte i oppsøkende ungdomstjenester og deres samarbeidspartnere?

Kompetansesenter rus – Oslo inviterte i juni 2019 til et innspillmøte hvor ansatte i bydelenes ungdomstjenester og andre samarbeidspartnere deltok. Her ble det gjennom gruppediskusjoner oppsummert mange innspill til hva som kjennetegner en god oppsøkende ungdomstjeneste.

Tematisk kan innspillene fra tjenestene og de som jobber tett på ungdomsmiljøene oppsummeres slik, med noen av de mest sentrale innspillene:

Tabell 4: Oppsummering fra innspillmøte for ansatte i tjenestene

Tema	Innspill fra ansatte og samarbeidspartnere
Hvem er målgruppe?	- De som ikke mottar hjelp andre steder - De som «faller mellom to stoler» - Alder 12-23 år - Ikke glemme de som har fylt 18 år, de som står i sårbare overganger - Utekontakter kan gjerne besøke og informere i klasserommet allerede på 5. trinn
Hvordan nå målgruppa?	- Likemannsarbeid/ ung-til-ung metodikk/ erfaringskonsulenter - Samarbeide med andre ungdomstiltak - Felte bredt i ungdomsmiljøene, for å nå de som har størst behov - Ha en egnet base/kontor hvor ungdom kan ta kontakt selv - Bruke aktiviteter for å bli synlig og rekruttere - Bruk av sosiale medier
Organisering	- Fordel med likere organisering på tvers av bydelene - Bruke samme navn på alle oppsøkende tjenester for å bygge identitet og gjenkjennbarhet - Forankre faglig grunnlag på tvers av bydel - Slå sammen tjenester på tvers av bydel for å gi likere tjenester, bedre ressursutnyttelse og styrke fagmiljø - Organisere arbeidet etter hvor ungdom oppholder seg – ikke adresse/bydelsgrenser.
Ledelse	- Viktig med tjenestenær leder/ledelse - Leder bør ha kjennskap til fagutøvelsen - Rekruttering av de rette ansatte er nøkkeloppgave for ledelsen - God ledelse sikrer kontinuitet og kvalitet i arbeidet - Å skape arbeidsplasser der ansatte ønsker å være over tid
Kvalifikasjoner og kompetanse	- Formalkompetanse er viktig - Sosialarbeiderutdanninger bør utgjøre en kjernen - Flerfaglighet/tverrfaglighet blir stadig viktigere. Det bør gjenspeiles i personalgruppa, spesielt i større tjenester. - Personlig egnethet spesielt viktig i dette yrket: trygg, reflektert, engasjert, empatisk, reflekterende - Erfaringskompetanse bør styrkes. Ansette personer med relevant brukererfaring og helst fra lokalmiljøene - Behov for kompetanseheving: veiledning, videreutdanning, trening i metodikk. Her trengs eksterne krefter.

<i>Ungdomsvennlige tjenester</i>	- Være tilgjengelige der ungdom oppholder seg - Fleksibilitet (arbeidstider) - Involvere ungdom i egen prosess - Likemannsarbeid - Se personen – ikke bare handlingen - Å skynde seg langsomt – ta relasjonsbygging på alvor - Bruke sosiale medier - Prøve ut ungdommenes forslag – ikke bli låst til gammel praksis og metodikk - Bruke et språk som ikke fremmedgjør
<i>Samarbeid mellom oppsøkende tjenester</i>	- Kunnskap om hverandre (feltetider, aktiviteter, prosjekter) - Felles «årshjul» for aktiviteter, ferier m.m.? - Fellesfelting - Kunnskapsdeling (avklare taushetsplikt) - Ha felles tilnærming til ungdom som «drifter» mellom bydelene
<i>Samarbeid med andre tjenester</i>	- Få oversikt over ulike tilbud til samme målgruppe (i egen og andre bydeler) - Være «los» for ungdom i møte med andre tjenester - Bruke individuell plan mer - Bruke SaLTo-nettverket - Samarbeid med skolene er viktig
<i>Feltarbeidet – kvalitet og metoder</i>	- Jevn tilstedeværelse (av samme ansatte) - Felte der ungdommene er (også på tvers av bydel) - Legitimere egen tilstedeværelse – ikke «overvåke» - Fokus på både relasjonsbygging og avgrensing - Kontaktetablering som metode - Ressursfokus - Endringsfokus - Brukermedvirkning
<i>Løpende dokumentasjon av arbeidet</i>	- Ønskelig med felles fagsystem – lik praksis - Dokumentere både på individ, gruppe og systemnivå: personkontakt/journal, feltrapport/miljøbeskrivelser, tellinger og statistikk, beskrive strukturelle utfordringer - Bevissthet om hva og hvorfor en dokumenterer – kunnskap som skal brukes til noe
<i>Kartlegginger og kunnskapsproduksjon</i>	- Oppsøkende arbeid og lokalsamfunnsarbeid er et godt utgangspunkt for kartlegging og kunnskapsproduksjon - Aktuelle metoder: «Ungdomstråkk», «SAT», «HKH», kvalitative og kvantitative rapporter basert på eksisterende kunnskap i fagsystem,
<i>Kvalitet og metoder i oppfølgingsarbeid (motivasjons- og endringsarbeid)</i>	- Bør være den mest stabile tjenesten i en utsatt ungdoms liv - Følge ungdommer gjennom hjelpeapparatet - Være en tjeneste som tilpasses ungdom og ikke omvendt - Tid, tilgjengelighet og fleksibel tilnærming - Tverrfaglig og tverretatlig – utekontakten må være del av en større helhet - Struktur for oppfølgingsarbeidet. Bruke individuell plan. - Utekontakter kan fungere som koordinerende tillitsperson (KTP) - Behov for å fokusere mer på metodene vi bruker, metodeutvikling, opplæring og implementering

7 Kunnskap om Oslos ungdomsdemografi, ulike risikofaktorer og bydelsvariasjoner i levekår og helse

Oslo er Norges største by, og det er også store sosiale og demografiske variasjoner i befolkningen. Disse variasjonene følger til dels et tradisjonelt «øst-vest» skille, men det kan også være store forskjeller innad i hver bydel. Det er derfor viktig at det ved utarbeidelse av en Oslostandard vektlegges at den enkelte bydel tar utgangspunkt i lokalt forankret kunnskap om egen ungdomsbefolkning og sosiale forhold når gode tjenester skal utformes. Samtidig er det viktig å planlegge for framtidens behov, hvor kunnskap om både befolkningsvekst, ungdomstrender og ulike risikofaktorer tas med i betraktning. Osloungdom er ikke bundet til bydelen de tilhører, tvert imot bruker mange mye av fritiden sin sammen med venner fra andre deler av byen. En del går også på skoler eller deltar i organiserte aktiviteter i andre bydeler. Noen trekker også mot Oslo sentrum. Samarbeid mellom utekontaktene, og med andre ungdomstjenester, vil kunne gi økt kunnskap om ungdomsmobilitet og hvor utsatte ungdomsmiljøer befinner seg, mer faglig samordning, bedre ressursutnyttelse og mer treffsikre innsatser for ungdom med udekte behov.

Det foreligger en rekke studier og rapporter som dokumenterer ungdoms levekår og ulike bydelsvariasjoner i Oslo. Her vil det kort presenteres tre risikoområder som ofte settes i sammenheng med forebyggende ungdomsarbeid og utekontaktarbeid.

7.1 Rusmiddelbruk

Den generelle rusbruken blant ungdom over 15 år i Norge har gått i bølger. For cannabis og en rekke andre illegale rusmidler nådde bruken en historisk topp rundt årtusenskiftet, etterfulgt av en tydelig nedgang i de påfølgende årene. Alkoholbruken har hatt en lignende utvikling, spesielt i Oslo som nå ligger under landsgjennomsnittet for ungdom under 18 år. Fra 2015 til 2018 har det imidlertid vært en økning i Oslo-ungdoms egenrapporterte bruk av cannabis, også hva gjelder tilgjengelighet og positive holdninger til bruk av cannabis ser det ut til å være et trendsifte (Bakken 2018). I Oslo har politiet registrerte færre narkotikaforhold hvert år siden 2013, men etter 2015 har det vært en kraftig økning i registrerte narkotikalovbrudd for unge under 18 år (Oslo kommune og Oslo politidistrikt 2019).

7.2 Psykisk helse

Det har de siste årene vært et økende fokus på ungdoms psykiske helse og opplevelse av stress og press i ungdomstida. Den siste Ung i Oslo-rapporten viser at flere Osloungdom sliter med negative opplevelser og tanker. Fra 1996 til 2015 har det vært en tydelig økning i rapporterte «depressive symptomer» og «negativt stress», i hovedsak blant jenter. Fra 2015 til 2018 er det også en markant økning blant gutter (Bakken 2018). Også flere «veltilpassede» ungdommer, de med høyt utdannede foreldre og gode skoleprestasjoner, ser ut til å oppleve mer stress enn tidligere. Allikevel er det fortsatt de med tradisjonelle risikofaktorer, de fra fattige familier, med opplevd omsorgssvikt eller

som ikke finner seg til rette i skolen, som opplever flest psykiske helseproblemer (Sletten og Bakken 2016). I flere HKH-rapporter fra ungdomsmiljøer i Oslo de senere årene forteller ungdommer i utekontaktenes målgruppe om egne og andres psykiske helseutfordringer. Flere peker på hindringer for å få hjelp og støtte fra helsetilbud samt barnevernet. Det nevnes blant annet opplevde tabuer, mangler i eksisterende tilbud, for liten kunnskap om tilbudene samt manglende tillit til hjelpeapparatet generelt (Moi 2016).

Et eksempel på nye initiativ fra Oslo kommune for å møte de utfordringene selv rapporterer er de byomfattende Ung Arena-sentrene. Per februar 2020 er det etablert tre Ung Arena-sentre som tilbyr lavterskel samtaletilbud for ungdom i alder 12-25 år (Ung Arena 2020).

7.3 Ungdomskriminalitet

Siden årtusenskiftet har både den registrerte kriminaliteten og rusbruken blant barn og unge vært nedadgående, både i Oslo og lander for øvrig. Statistikk fra SSB viser at ungdomskriminaliteten i Norge har sunket dramatisk over tid. Mens ungdom under 18 år i 1980 sto for 35 prosent av alle siktelsener for lovbrudd i Norge, har andelen vært rundt åtte prosent de siste årene (Amundsen 2017). Kriminalitetsstatistikken for barn- og ungdom i Oslo peker på den samme tendensen over flere år. Imidlertid har det de siste tre årene vært en økning av ungdom som begår gjentatte kriminelle handlinger. I 2018 ble det registrert 182 mindreårige med fire eller flere straffbare forhold i løpet av siste år. Disse 182 ungdommene stod for hele 1385 straffbare forhold, noe som utgjorde nesten halvparten av alle registrerte straffbare forhold begått av mindreårige i Oslo i 2018 (Oslo kommune og Oslo politidistrikt 2019).

7.4 Aktuelle kunnskapskilder:

Ungdomstid:

- Ung i Oslo 2018 (Bakken 2018)

Fattigdom og sosial ulikhet:

- Muligheter og hindringer for barn i lavinntektsfamilier (Hyggen, Brattbakk og Borgeraas 2018)
- Oppvekststedets betydning for barn og unge (Brattbakk og Andersen 2017)
- Å ha lite der de fleste har mye. Nabolagets betydning for subjektiv fattigdom blant ungdom i Oslo (Pettersen 2019)

Psykisk helse:

- Stress og press blant ungdom (Eriksen m.fl. 2017)

Fritidstilbud og forebyggende arbeid:

- Klubben vår! (Byrådssak 189/19)
- Bydelenes forebygging av utenforskap blant barn og unge (Kommunerevisjonens rapport 9-2018)

Rus:

- [Helhetlig russtatistikk. Oslo kommune 2018/2019](#) (Fauchald og Audestad 2019)
- [Rett hjelp til rett tid. Kunnskapsgrunnlag for rusmelding, Oslo kommune](#) (Fauchald m.fl. 2017)

Ungdomskriminalitet:

- [Barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo 2018](#) (Oslo kommune og Oslo politidistrikt 2019)
- [Årsmelding 2018. Kriminalitets- og rusforebygging blant barn og unge i Oslo.](#) (Ottar 2019)

Generell bydelstatistikk

- <https://bydelsfakta.oslo.kommune.no/> (Oslo kommune)
- <http://statistikkbanken.oslo.kommune.no/webview/> (Oslo kommune)
- [Befolkningsframskrivingene for Oslo 2019](#) (Oslo kommune)
- [Kommunehelse statistikkbank](#) (Folkehelseinstituttet)

8 Litteratur

Amundsen, Bjørn. Kriminaliteten nesten halvert blant ungdom – mer enn doblet blant eldre. Artikkel publisert i forskning.no 12.07.2017, lastet ned fra: <https://forskning.no/barn-og-ungdom-kriminalitet-samfunnskunnskap/kriminaliteten-nesten-halvert-blant-ungdom--mer-enn-doblet-blant-eldre/334864>

Andersson, Björn (2010) Erfarenheter av uppsökande arbete med vuxna och unga vuxna – en rapport baserad på fem forskningcirklar om uppsökande arbete. FoU i Väst/GR.

Askheim, Ole Petter (1991) "Prøver å Finne Meg Sjæl..." : En Studie Av Utekontaktarbeid i Tre Kommuner. Rapport 19/1991, Østlandsforskning.

Bakken, Anders. Ung i Oslo 2018. NOVA-rapport 6/2018, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, 2018.

Barne- og likestillingsdepartementet (2009) Oppsøkende og utadrettet arbeid overfor ungdom utenfor opplæring og arbeidsliv. Rapport 2009. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barn-og-ungdom/rapport-2009-oppsokende-og-utadrettet-arbeid-overfor-ungdom-utenfor-opplaring-og-arbeidsliv.pdf>

Barne- og likestillingsdepartementet (2007) Forebyggende innsats for barn og unge. Rundskriv Q-16/2013. Oslo: Departementene. Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/rundskriv_q16_2013.pdf

Bentzen, Ketil (1980) Oppsøkende Barne- Og Ungdomsarbeid. NOU 1980:37. Oslo: Universitetsforlaget.

Chabchoub, Jonas (2019). Unge på Oslo S: En kartlegging av mindreårige i et ungdomsmiljø. HKH-rapport. Oslo Kommune.

Datatilsynet (2020) «Samtykke». I: Behandlingsgrunnlag. Tilgjengelig fra: <https://www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/virksomhetenes-plikter/behandlingsgrunnlag/veileder-om-behandlingsgrunnlag/samtykke/>

Erdal, Børge (red.) (2006) Ute-inne: oppsøkende sosialt arbeid med ungdom. Oslo: Gyldendal akademisk.

Flatø, Lars. E. (2009) Det du gjør, gjør det helt : bedre samordning av tjenester for utsatte barn og unge. NOU 2009: 22. Oslo: Departementenes servicesenter.

Finlex (2020) Ungdomslagen 1285/2016. Edita Publishing Ab. Tilgjengelig fra: <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2016/20161285>

Helsedirektoratet (2019) Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge. Nasjonal faglig retningslinje. Tilgjengelig fra: <https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/tidlig-oppdagelse-av-utsatte-barn-og-unge>

Helse- og omsorgsdepartementet (2008) Opptrappingsplanen for rusfeltet (2016-2020). Proposisjon til Stortinget. 15 S. Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet.

Henningsen, Erik og Nora Gotaas (2008). Møter med ungdom i velferdsstatens frontlinje: arbeidsmetoder, samarbeid og dokumentasjonspraksis i oppsøkende ungdomsarbeid. Rapport nr. 2-2008, Norsk institutt for by- og regionforskning.

Hjort, Haldis (1988) Det oppsøkende arbeidets psykologi. Universitetsforlaget.

Hollerud, Stine Marit Sundsbø (2017). Under brua. En kartlegging av unge menn som selger rusmidler på Vaterland. HKH-rapport. Oslo kommune, Velferdsetaten.

Huse, Mariell Berg (2015). Tatt av politi – fulgt opp av utekontakt. Artikkel publisert på forebygging.no 26.06.2015. Tilgjengelig fra: <http://tidliginnsats.forebygging.no/Artikler--Kronikker/Tatt-av-politi---fulgt-opp-av-utekontakt/>

Island, Monica Hoen (red.) (2013). Oppsøkende Arbeid På Skoler : Erfaringer Fra Det Oppsøkende Feltet. Oslo Kommune, Velferdsetaten, Kompetansesenter Rus – Oslo.

Kompetansesenter Rus Nord-Norge (2019) forebygging.no/ordbok. Tilgjengelig fra: <http://www.forebygging.no/Ordbok/>

Kompetansesenter rus – Oslo (2019a) Omfangsundersøkelse av oppsøkende ungdomsarbeid i Oslo 2019. Datafil.

Kompetansesenter rus – Oslo (2019b) Referater fra ungdomsintervjuer knyttet til Oslostandard for oppsøkende arbeid med utsatt ungdom.

Kompetansesenter rus – Oslo (2019c) Referater fra innspillsmøte for fagfeltet knyttet til Oslostandard for oppsøkende arbeid med utsatt ungdom. Juni 2019.

Landsforeningen for oppsøkende sosialt ungdomsarbeid (LOSU) (2012) Oppsøkende sosialt ungdomsarbeid. Kommunal veileder. Tilgjengelig fra: <https://losu.no/file/download/3>

Lie, Gro Th. (1981) Gatelangs : Om Oppsøkende Ungdomsarbeid. Universitetsforlaget.

Lien, Marianne Inez og Yvonne Larsen (2015). Flinkiser og «dropouts». Erfaringer Med Ungdom På Frivillig Ruskontrakt. KoRus-Øst.

Melby, Line (red) (2017). Evaluering av samhandlingstiltak rettet mot utsatte barn og unge. Suksesskriterier og barrierer på veien mot mer helhetlig tjenestetilbud. SINTEF-rapport 2017:00418.

Moi, Lise Lee (2016) Er det egentlig så ille? Kartlegging av ungdomsmiljøet rundt Romsås senter. HKH-rapport. Skriftserie 01/2016. Bydel Grorud.

Oslo kommune, SaLTo-sekretariatet, Velferdsetaten og Oslo politidistrikt (2017). Handlingsprogram 2017-2020 : kriminalitets- og rusforebygging blant barn og unge i Oslo. Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13215031-1493983631/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Prosjekter/Salto%20-%20sammen%20lager%20vi%20et%20trygt%20Oslo/SaLTo%20handlingsprogram%202017-2020.pdf>

Oslo kommune – Byrådet (2013) Charter for integrerende byer. Rundskriv 26/2013.

Tilgjengelig fra: https://tjenester.oslo.kommune.no/ekstern/einnsyn-fillager/filtjeneste/fil?virkksomhet=976819837&filnavn=byr%2Fjournals+245000%2F1834604_22.pdf

Oslo kommune – Kommunerevisjonen (2018). Bydelenes forebygging av utenforskap blant barn og unge. Rapport 09/2018. Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13295227-1538379078/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Budsjett%2C%20regnskap%20og%20rapportering/Rapporter%20fra%20Kommunerevisjonen/Rapporter%20fra%20Kommunerevisjonen%202018/09-2018%20Bydelenes%20forebygging%20av%20utenforskap%20blant%20barn%20og%20unge.pdf>

Oslo kommune (2019). Utekontakter i bydelene. Lest 01.11.19. Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/helse-og-omsorg/barnevern-og-foreldreveiledning/utekontakter-i-bydelene/#gref>

Oslo kommune – byrådssak 158/18 (2018) Byrådets strategiske plan for rusfeltet i Oslo.

Tilgjengelig fra: <https://www.koroslo.no/wp-content/uploads/Russtrategi.pdf>

Oslo kommune – Byrådssak 189/9 (2019). Kubben vår! Bydelenes fritidsklubber og fritidsaktiviteter for barn og ungdom – oversikt over tilbudet og strategier for arbeidet.

Oslo kommune – Ungdomskontoret (1973) Ungdomskontoret. Beretning avgitt februar 1973.

Oslo kommune (2019). Barnehjernerne. Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/folkhelse/barnehjernerne/#gref>

Oslo kommune – Byrådsavdeling for finans (2019) Bydelsfakta.oslo.kommune.no: Befolkningen etter alder. Tilgjengelig fra: <https://bydelsfakta.oslo.kommune.no/bydel/alle/alder>

Pedersen, Henning (2011) «Oppfølgingsarbeid i oppsøkende tjenester. En diskursanalytisk tilnærming.» Masteroppgave i sosialt arbeid. Høgskolen i Oslo, Avdeling for samfunnsfag.

Pedersen, Henning og Kompetansesenter Rus – Oslo (2016) Kartlegging av oppsøkende ungdomsarbeid i kommunene 2015. Velferdsetaten rapport 2016. Kompetansesenter Rus – Oslo, Velferdsetaten, Oslo Kommune, 2016.

Pettersen, Ola Melbye (red.) (2019) 50 år med oppsøkende sosialt arbeid blant ungdom i Oslo. Oslo: Oslo kommune, Velferdsetaten – Uteseksjonen og Kompetansesenter rus – Oslo.

Pettersen, Ola Melbye, Cathrine Sundal Jacobsen og Henrik Stoveland Hauge. Rapport fra Uteseksjonen til bruk i helhetlig russtatistikk. Uteseksjonen 2019.

Rusmiddeletatens kompetansesenter (2004) Kartlegging: Utekontaktarbeid i kommunene. Oslo: Rusmiddeletaten

Sletten, Mira Aaboen og Anders Bakken (2016) Psykiske helseplager blant ungdom – tidstrender og samfunnsmessige forklaringer: En kunnskapsoversikt og en empirisk analyse Vol. 4/2016, Notat. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

Statistisk sentralbyrå A (2019) Statistikkbanken. Tabell 07459: Alders- og kjønnsfordeling i kommuner, fylker og hele landets befolkning (K) 1986 – 2019. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/07459>

Statistisk sentralbyrå B (2019). Statistikkbanken. Tabell 11168: Framskrevet folkemengde 1. januar, etter kjønn og alder, i 9 alternativer (K) (B) (2016-framskrivingen) 2016 - 2040. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/11168>

Statistisk sentralbyrå (2020). Statistikkbanken. Tabell 09817: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter region, innvandringskategori, statistikkvariabel og år. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/09817/>

Sundby, Roar, og Tor Erik Dahlhaug (1991) Oppsøkende virksomheter mellom kontroll og omsorg. Sosialhøgskolen.

Torgersen, Runar (2019) Rusreform – fra straff til hjelp. Utredning fra Rusreformutvalget. NOU 2019:26. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/78d1c46cd04f42f881e1ad0376c09c2e/no/pdfs/nou201920190026000dddpdfs.pdf>

Ung Arena (2020). <http://www.ungarenaoslo.no/>

Ungdomsvennlige velferdstjenester, Oslo Kommune og Fylkesmannen i Oslo og Viken (2019). Ungdomsvennlige velferdstjenester. Tilgjengelig fra: <http://www.ungdomsvennlig.no/filer/2337/> Moss: Fylkesmannen i Oslo og Viken.

Uteseksjonen i Oslo. Fagplan for Uteseksjonen i Oslo. (2008-2012). Uteseksjonens skriftserie 1/2008. Uteseksjonen, 2008.

9 Vedlegg

1) Spørreskjema omfangsundersøkelse

2) Intervjuguide ungdomsintervjuer

Vedlegg 1: Spørreskjema omfangsundersøkelse 2019

Omfangsundersøkelse oppsøkende arbeid i Oslo kommune

I Oslo kommunes strategiske plan for rusfeltet har Uteseksjonen i samarbeid med bydelene fått oppdrag om å utvikle kvalitetskriterier, også kalt Oslostandard, for oppsøkende ungdomsarbeid. I den forbindelse har Kompetansesenter Rus – Oslo fått ansvaret for å gjennomføre en omfangsundersøkelse av oppsøkende ungdomsarbeid som utføres i bydelene.

Deres besvarelse blir en sentral del av kunnskapsgrunnlaget for Oslostandarden, vi håper derfor at dere tar dere tid til å prioritere undersøkelsen.

Frist for å besvare undersøkelsen er satt til to uker.

Undersøkelsen gjennomføres av Kompetansesenter rus – Oslo som er det regionale kompetansesenteret for rusfeltet.

Dataene i denne undersøkelsen vil bli behandlet i henhold til gjeldende lovverk for personopplysninger og datainnsamling.

I bydeler som ikke har en slik oppsøkende tjeneste per i dag ønsker vi at skjema utfylles av en ansatt med oversikt over kommunens ungdomsarbeid.

Ta kontakt med Morten Sitter på mortendybvik.sitter@vel.oslo.kommune.no dersom det er noe du lurer på eller trenger hjelp til.

1. Organisering av det oppsøkende ungdomsarbeidet

Har bydelen/etaten organisert oppsøkende ungdomsarbeid?

- (1) ☐ Ja, organisert som egen tjeneste (utekontakt, utetam o.l.)
- (2) ☐ Ja, oppsøkende ungdomsarbeidere ansatt i andre tjenester (f.eks. barnevern, fritidsklubb)
- (4) ☐ Nei, vi har ikke oppsøkende ungdomsarbeid per i dag

Navn på den oppsøkende tjenesten

- (1) ☐ Navn på tjenesten _____
- (2) ☐ Har ikke oppsøkende tjeneste.

Navnet på bydel/etat som tjenesten er underlagt?

Type fagavdeling/etat som tjenesten er underlagt?

- (1) ☐ Helse
- (2) ☐ NAV/sosial
- (3) ☐ Barnevern
- (4) ☐ Oppvekst/Ungdom/fritid
- (8) ☐ Annet (spesifiser) _____

Har tjenesten egen leder?

- (3) ☐ Ja
- (4) ☐ Nei

Hvor mange personer inngår i ledelsen?

Skriv inn navn og kontakinformasjon til tjenestens nærmeste leder. Leder for lavterskel ungdomsarbeid dersom bydelen ikke har oppsøkende tjeneste.

Navn _____

Tittel _____

Telefonnummer _____

Epostadresse _____

Hva er målgruppen med hensyn til alder?

Nedre alder _____

Øvre alder _____

Hva er den/de primære målsettingen for virksomheten? (flere kryss mulig)

- (1) ☐ Generelt forebyggende arbeid
- (2) ☐ Kriminalitetsforebygging
- (3) ☐ Rusforebygging
- (4) ☐ Psykisk helsearbeid
- (5) ☐ Kartleggingsarbeid
- (7) ☐ Oppdragsbaser arbeid, eksempelvis barneverntjenesten
- (6) ☐ Annet _____

Hvor lenge har det eksistert oppsøkende ungdomsarbeid i bydelen/etaten?

Hvor lenge har den oppsøkende tjenesten vært organisert slik den er i dag?

Hvis din bydel ikke har slik tjeneste, finnes det da planer om å opprette slik tjeneste?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nei
- (3) ☐ Vet ikke

Drives det annen form for oppsøkende ungdomsarbeid i bydelen, for eksempel av frivillige organisasjoner?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nei
- (3) ☐ Vet ikke

Hvilke(n) organisasjon driver dette arbeidet?

2. Ansatte i tjenesten

Antall årsverk totalt (per i dag)

Hvor mange årsverk i faste stillinger?

Hvor mange årsverk i prosjektstillinger?

Hvor mange årsverk i oppsøkende stillinger?

Hvor mange ansatte er det totalt (alle stillingsbrøker)?

Kommentarer:

Antall kvinnelige ansatte

Antall mannlige ansatte

Antall ansatte med innvandrerbakgrunn

Ansattes alder

Antall ansatte fordelt på aldersgrupper

Under 18 år _____

18 - 23 år _____

24 - 29 år _____

30 - 39 år _____

40 - 49 år _____

50 - 59 år _____

60 år + _____

Hvor lenge har de ansatte arbeidet i tjenesten?

Antall ansatte etter år i virksomheten

0 - 1 år _____

2 - 3 år _____

4 - 6 år _____

Antall ansatte etter år i virksomheten

7 - 10 år _____

Over 10 år _____

Ukjent antall år _____

Ansattes utdanningsnivå

Antall ansatte uten utdanning på bachelor nivå eller høyere

Sosial eller barnevernfaglig utdanning på bachelornivå, antall:

Vernepleier eller sykepleier på bachelornivå, antall:

Annen universitets/høgskole på bachelornivå, antall:

Sosialfaglig utdanning på masternivå, antall:

Annen utdanning på masternivå, antall:

Videreutdanning i oppsøkende arbeid, antall:

Annen relevant studiepoenggivende videreutdanning, antall (fyll inn selv om annen utdanning er oppgitt tidligere):

Hvilke videreutdanninger?

Erfaringskompetanse

Erfaringskonsulenter ansatt (antall)

Har dere ønsker/planer om å ansette erfaringskonsulenter i tjenesten?

- (1) ☐ Ønsker å ansette erfaringskonsulenter i tjenesten men har ikke midler for øyeblikket.
- (2) ☐ Tjenesten planlegger eller er i ferd med å ansette erfaringskonsulenter
- (3) ☐ Det foreligger ingen planer eller ønsker om å ansette erfaringskonsulenter i tjenesten
- (4) ☐ Annet _____

Annen bruk av erfaringskompetanse (frivillige, ung-til-ung formidling m.m.)

3. Tjenestetilbudet

På hvilke arenaer foregår det oppsøkende arbeidet? (flere kryss mulig)

- (1) ☐ Sentrumsområder/gater, parker og torg
- (2) ☐ Lokalmiljø/boligområder
- (3) ☐ Skole
- (4) ☐ Hjem
- (5) ☐ Fritidsklubb
- (6) ☐ Kjøpesenter
- (8) ☐ Via sosiale medier
- (7) ☐ Andre arenaer (hvilke?) _____
- (9) ☐ Driver ikke oppsøkende arbeid

Hvor mye av arbeidstiden brukes på oppsøkende arbeid?

Her sikter vi til den toalte arbeidstiden som blir brukt ute på gater, torg, handlesenter, skoler etc der hensikten med virksomheten enten er å etablere kontakt med eller vedlikeholde kontakt med tjenestens målgrupper uten at møtene er avtalt

Hvor mye tid brukes til oppsøkende arbeid anslagsvis? (svar i %)

Antall patruljer med oppsøkende arbeid per uke?

Hvor lang tid i gjennomsnitt tar en patrulje?

Hvor mange ansatte går vanligvis sammen på en oppsøkende patrulje? (flere kryss mulig)

- (1) ☐ Felter alene
- (2) ☐ 2 sammen
- (3) ☐ 3 sammen
- (4) ☐ 3 eller flere
- (5) ☐ felter ikke

Hvor ofte drives oppsøkende arbeid på kveldstid?

- (1) ☐ Aldri
- (2) ☐ 1 dager per uke
- (3) ☐ 2 dager per uke
- (5) ☐ 3-5 dager per uke
- (6) ☐ Hver dag
- (7) ☐ Felter ikke

Hvor ofte drives oppsøkende arbeid i helgene?

- (1) ☐ Aldri
- (2) ☐ Noen ganger (ikke systematisk)
- (3) ☐ 1-2 helger per måned
- (5) ☐ 3-4 helger per måned
- (6) ☐ Hver helg
- (7) ☐ Felter ikke

Kommentarer

Driver virksomheten med individuelt oppfølgingsarbeid?

Her sikter vi til om tjenesten driver et avtalt, systematisk og målrettet arbeid med enkeltungdom, der målsettinger kan være knyttet til endring, motivasjon eller læring.

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nei

Hvis ja, hvor mye tid i % brukes (anslagsvis) på oppfølgingsarbeid?

Kommentarer

Hvordan etableres oppfølgingsarbeidet? (Flere kryss mulig)

- (1) ☐ *Initiert fra eget oppsøkende arbeid*
- (2) ☐ *På oppdrag fra barnevern el. politi*
- (3) ☐ *Henvendelser direkte til utekontakten*
- (4) ☐ *Gjennom arbeid med unge i grupper eller aktiviteter*
- (5) ☐ *Oppdrag på vegne av Oppfølgingstjenesten/skole*
- (6) ☐ *Annet (spesifiser) _____*
- (7) ☐ *Har ikke oppfølgingsarbeid*

Driver tjeneste grupper eller aktivitetstilbud?

- (1) ☐ *Ja*
- (2) ☐ *Nei*

Hvis ja, hvor mange timer (anslagsvis) brukes på grupper el. aktivitetstilbud per uke

Hvis ja, spesifiser hvilke grupper , hvilke aktiviteter

Driver virksomheten åpent hus/rådgivningstjeneste der ungdom og andre kan komme uten avtale?

- (1) ☐ *Ja*
- (2) ☐ *Nei*

Hvis ja, hvor mange timer åpent per uke?

Hasjavvenningsprogram (HAP)

Driver bydelen hasjavvenningsprogram (HAP) til innbyggere med cannabisproblematikk?

(1) ☐ Ja

(2) ☐ Nei

(3) ☐ Vet ikke

Hvilken målgruppe retter tilbudet seg til?

(1) ☐ 13-18 år

(2) ☐ 19-25 år

(3) ☐ 25-35 år

(4) ☐ Annet _____

(5) ☐ Vet ikke

Hvilken tjeneste(r) er tilbudet forankret i?

(1) ☐ Tjeneste: _____

(2) ☐ Vet ikke

Hvor mange i bydelen har fått opplæring i Hasjavvenningsprogrammet (HAP)?

(1) ☐ Antall _____

(2) ☐ Vet ikke

4. Samarbeid

Hvilke er de tre samarbeidspartnerne det samarbeides mest med i det individuelle oppfølgingsarbeidet? (sett tre kryss)

- (1) ☐ Familie
- (2) ☐ Skole
- (3) ☐ Barneverntjenesten
- (14) ☐ Barneverntiltak
- (4) ☐ BUP
- (5) ☐ PPT
- (6) ☐ Behandlingssenter for rusproblemer
- (7) ☐ SLT/SALTO-koordinator
- (8) ☐ Politi
- (9) ☐ Kriminalomsorg
- (11) ☐ NAV
- (12) ☐ Helsestasjon/skolehelsetjenesten
- (10) ☐ Andre (spesifiser) _____
- (13) ☐ Ikke aktuelt

Beskriv de viktigste utfordringene for samarbeid i deres oppfølgingssaker

Inngår urinprøvetaking, kontroll og oppfølging av dette som en del av oppfølgingsarbeidet virksomheten utfører?

- (1) ☐ Nei, aldri
- (2) ☐ Kun unntaksvis
- (3) ☐ Av og til
- (4) ☐ Ja, ofte
- (5) ☐ Ja, det utgjør hovedtyngden av oppfølgingsarbeidet
- (6) ☐ Kommentar: _____

5. Dokumentasjon og organisering

Skrives det feltrapporter fra det oppsøkende arbeidet?

- (1) ☐ Ja, etter hver patrulje/opsøkende vakt
- (2) ☐ Noen ganger/ved behov
- (3) ☐ Nei, aldri

Skrives det journaler på oppfølgingsklienter?

- (1) ☐ Ja, på papir som lagres i eget arkiv
- (2) ☐ Ja, elektronisk lagret på sikker sone
- (3) ☐ Ja, på papir, men mangler låsbart arkivskap
- (4) ☐ Nei
- (5) ☐ Vet ikke/usikker
- (6) ☐ Annet (beskriv) _____

Produserer virksomheten egen årsmelding

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nei

Produserer virksomheten utredninger/kartleggingsrapporter for oppdragsgiver eller andre?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nei

Har virksomheten eget dataregistreringsverktøy som tilfredsstiller tjenestens behov for dokumentasjon?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nei

Hvilket dataregistreringsverktøy brukes?

Beskriv de viktigste utfordringene knyttet til dokumentasjon (taushetsplikt, mangel på fagsystem osv)

Andre kommentarer/særlige forhold det er verd å merke seg

Vedlegg 2: Intervjuguide ungdomsintervjuer

Hva er 3-5 ting som kjennetegner en god utekontakt?

Hva ved utekontaktene gjør at dere stoler på dem?

Hva ved utekontaktene gjør at dere ikke stoler på dem?

Hva kan utekontakten gjøre for at barn/unge i deres bydel skal ha gode liv?

Hvis dere fikk bestemme, hva hadde dere gjort for å skape trygge og gode oppvekstmiljø?

Føler dere at dere blir sett og hørt, og at deres stemme blir tatt på alvor i bydelen?

Hvordan blir man kjent med utekontakten i deres bydel?

Hvordan kan utekontakten best komme i kontakt med barn og unge i deres bydel?
(Hvor, når og hvordan vil dere bli møtt?)

Hvordan kan utekontakten bli mer kjent for alle barn og ungdom i bydelen?

Stillingsutlysning:

Arbeidsoppgaver

Kvalifikasjoner og personlige egenskaper

Design: Kikkut kommunikasjon

Trykk: Zoom Grafisk

Foto: Abid Al Barkane, Utekontakten bydel Nordstrand

Oslo kommune, Velferdsetaten

www.oslo.kommune.no